MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 165

Genel Yayın: 5072

CHRISTA WOLF
HİÇBİR YERDE

ÖZGÜN ADI
KEIN ORT. NIRGENDS

© SUHRKAMP VERLAG FRANKFURT AM MAIN 2007.
ALL RIGHTS RESERVED BY AND CONTROLLED THROUGH SUHRKAMP VERLAG BERLIN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2018
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
PELİN MESTÇİ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM ŞUBAT 2021, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-278-1

BASKI: AYHAN MATBAASI
Mahmutbey Mah. 2622. Sokak No:6/31 Bağcılar/İstanbul
Tel. (0212) 445 32 38 Sertifika No: 44871

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: REGAİP MİNARECİ

1955 yılında İstanbul'da doğdu. Münih'te geçen lise ve üniversite yıllarının ardından 1977 yılında Hürriyet Grubu'nda çevirmen olarak çalışma hayatına atıldı. Hürriyet Dergi Grubu, Tercüman, Milliyet Dergi Grubu, Güneş Gazetesi ve Doğan Kitap'ta editör, yazışleri müdürü, yayın yönetmeni ve yayın koordinatörü olarak uzun yıllar idari görevlerde bulundu. Önceleri gazeteciliğin yanı sıra sürdürdüğü edebiyat çevirmenliğine artık zamanının önemli bir bölümünü ayırarak devam ediyor.

Modern
Klasikler
Dizisi - 165

Christa Wolf

Hiçbir Yerde

Almanca aslından
çeviren: Regaip Minareci

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Bir kuzey ülkesinin tropikal bir meyvenin tohumunu içinde taşıması gibi, bir yürek taşıyıp duruyorum içimde. Yeşerdikçe yeşeriyor ama bir türlü olgunlaşamıyor.

Kleist

İşte bu yüzden, sanki tabutun içinde yatıyorum ve iki benliğim şaşkınlıkla birbirlerine bakıyor.

Günderrode

Zamanı bizden uzaklaştıran o yoğun iz.
Ey siz öncüler, ayakkabıya akmış kanlar. Gözleri olmayan bakışlar, bir ağızdan çıkmayan sözcükler. Bedensiz siluetler. Göğe doğru yükselmiş, uzak mezarlarda ayrı düşmüş, ölüyken dirilmiş, bize karşı günah işleyenleri hâlâ bağışlayan hüzünlü melek sabrı.
Bizse, hâlâ hırsla sözcüklerin kül tadına susamışız. Bize yakıştığı gibi suskun değiliz henüz.
Lütfen, teşekkür ederim, de.
Lütfen. Teşekkür ederim.
Yüzyılların gülüşü. Dehşetli bir yankı, sık sık kesiliyor. Artık bu akisten başka bir şeyin duyulmayacağı kuşkusu. Yasanın çiğnenmesini yalnızca büyüklük haklı çıkarabilir ve günahkârı kendisiyle uzlaştırır.
Adam, Kleist, bu aşırı keskin işitme duyusu yüzünden yenik düşmüş, içyüzünü anlaması yasaklanmış bahanelerle kaçıyor. Kendi tuhaf izini taşıyan yırtılmış Avrupa haritasını amaçsızca çiziyor sanki. Mutluluk, benim olmadığım yerdir.
Kadın, Günderrode, dar bir çemberin içine sürülmüş, düşünceli, keskin zekâlı ve durugörü sahibi, faniliğin dil uzatamadığı; ölümsüzlüğü yaşamaya, gözle görüneni görünmeyene feda etmeye kararlı.
Arzulanan efsaneye göre buluşmuşlar. Ren kıyısında

Winkel'da*, biz gördük buluştuklarını. Uygun bir yer.
Haziran 1804.
Konuşan kim?
Beyaz parmak eklemleri, sızlayan eller, o halde bana aitler. Böylece sizi tanıyorum ve sımsıkı tutunduğunuz şeyi bırakmanızı emrediyorum. Ne o? Biçimli bir ahşap, güzel bir kavis, koltuk arkalığı. Koltuk kılıfı pırıl pırıl, belirsiz bir renkte, gümüş grisi. Üzerinde durduğum parlak mozaik parkeler. İnsanlar salonun içine hoş bir düzen içindeki koltuklar gibi gelişigüzel dağılmış. Bu işten anlıyorlar, haklarını teslim etmek gerekir. Bizim Prusya'dakilerden farklı. Daha şatafatlı, daha zarif. Zevk işte. Onlar buna medeniyet diyor, bense konfor. Şu kısacık sürede kibarlığımı koruyup susayım.
Kararlaştırdığımız gibi bu ay dönmek istiyorum, diye düşünüyor Kleist. Sussana. Kendimi nasıl hissettiğim kimseyi ilgilendirmez, hele beni hiç. Bu espriyi ben yapmış olsam gurur duyardım. Zavallı saray danışmanını arada sırada böyle korkutmak istiyorum.
Peşi sıra kuzu gibi gidiyorum, karşı koymak hastalık belirtisidir. Yolculuk yapmaya uygun muyum? Ay, elbette, Doktor Wedekind'in istediği gibi olsun. Tanrı adına da, şeytan adına da sağlığım yerinde. Kayanın yanındaki soytarı Prometheus kadar sağlıklıyım. O bin yıl, hatta daha uzun yaşamış. Kendini yenileyen organın yerini doktora sormak geliyor içimden, bir de akbabaları kızdırmak için bu organımı yerinden çıkarır mı acaba doktor? Tanrılarla kaba saba samimiyet olmaz. Fanilik, dindar bir arzudur.
Soytarılık. Bu keyifli bölgede yaşayanların haberi olmayan bir şey bu. Aralarına karışamıyorum. Çay ve sohbet davetiydi. Arkamda duvar var, iyi. Nasıl da aydınlık. Sol tarafta

* Şimdiki adı Rheingau olan Ren kıyısında bir kasaba. (ç.n.)

pencereler var, manzara geniş. Ön tarafta, yokuş aşağı inen yolda birkaç köy evi. Ağaçlıklı çayırlar. Sonra Ren, uyuşuk nehir. Uzaklardaysa keskin hatlarla alçaktan dalgalanan sıradağlar. Yukarıdaysa her şeyden habersiz mavilik, gökyüzü.

Pencere kenarında duran Fräulein manzarayı kapatıyor.

Evet: Doğanın mutlak doğruluğu. Günderrode ışığa karşı aşırı duyarlı, elini gözlerine siper edip perdenin arkasına geçiyor. İnsanların kalbinde olup senin sırdaşın olmak, ey tabiat, ***bunlar değerli acılardır.**** O dize günlerdir aklımdan çıkmıyor. Çılgın şair. Bir delide avuntu aramak – ne anlama geldiğini bilmiyorum sanki! Berbat şekilde sallanan bir araçta Frankfurt'tan buraya gelmek, suskun durmak, soğuk davranmak ve başkalarının havasını bozmak yerine kalemimi elimden bırakmamalıydım diye düşünmeye başlıyorum; yeşilimsi loş odada, dar yatağımda kalıp baş ağrıma direnmeliydim. Beni rahat bırakıyorlar şimdi, garip biri olarak uzak duruşuma katlanıyorlar, zaman zaman bu garip halimi sergilememi bekliyorlar yalnızca. Gelgelelim yapmacıklık ve taviz hiç ama hiç içimden gelmiyor. Dünyanın savunduğu hiçbir şeye meyletmiyorum. Bütün o istekleri, kuralları ve amaçları bana ters geliyor.

Göğsünde sabahtan beri bir sıkıntı var, aslında şimdi yeniden ortaya çıkan o düşten beri böyle. Kadın, bir grupla birlikte kurak ve sakin bir arazide ilerliyordu, hem yabancı hem aşinaydı, üzerinde tiril tiril beyaz bir elbise vardı, Savigny ile Bettine'nin ortasında yürüyordu. Savigny, yanağına ansızın bir yay dayadı, yayı çekti, küt uçlu oku hedefe çevirdi. Derken kadın gördü: Ormanın kıyısında bir karaca. Kendi dehşet çığlığını duyduğunda her zaman olduğu gibi yine çok geçti; ok, çığlığı geçmişti. Boynundan

---

* *Hyperion,* Friedrich Hölderlin, Doğu Batı Yayınları, Çev.: Gürsel Aytaç. (ç.n.)

vurulan karaca yere devrildi. Felaketi ilk kavrayan, yanında yürürken gözünü ondan ayırmayan Bettine oldu. Lina! diye feryat etti. Günderrode biliyordu, boynundan yaralanmıştı, yoklamasına gerek yoktu. Bettine'nin beyaz şalı kırmızıya boyanınca, Günderrode renklerin düşte böylesine canlı olmasına şaşırıp kalmıştı. Kan kaybından ölmeyi doğal karşılıyordu sanki. Derken önlerinde toprağın içinden alçak bir çadır yükselmişti, çadırın içinde cüceyi andıran kıllı bir canlı eğilmiş, içinden dumanlar çıkan tencerede iğrenç bir sıvı karıştırıyordu. Ve bir el –yapılması gerekeni bilen tek eldi bu– korkusuzca sıvının içine dalmıştı, yakmayan aksine acıları dindiren bu sıvıyı onun boynuna sürmüştü. Sihir anında etkisini göstermişti. Kadın, yaranın kapandığını, yok olduğunu hissetmişti. Uykusundan uyanırken yaralanan yere dokunmuştu: Teni yumuşacıktı, yara kalmamıştı. Ondan öğreneceğim bu işte: Düş gölgesi. Kendine ağlamayı yasaklamıştı, sonra düşünü de üzüntüsünün nedenini de unutmuştu.

Şimdi görüyor kadın: Savigny'nin eliydi.

Neden boynundan peki? Öyle kararlaştırılmamıştı. Hançeri batırması gereken göğsünün altındaki yeri biliyordu, şaka yollu sorduğu bir cerrah, parmağını bastırarak göstermişti. O günden beri kendini her topladığında o basıncı hissediyor ve derhal sakinleşiyor kadın. Kolay ve kesin olacak, yeter ki silah sürekli yanında bulunsun. Uzun zamandır sıklıkla düşünülen şey, korkunç olmaktan çıkar. Düşünceler, elden ele dolaşan madeni paralar ya da kişinin sürekli gözünün önüne getirdiği imgeler gibi yıpranır. Kendi cansız bedenini gözünü bile kırpmadan her yerde, aşağıdaki nehrin kıyısında ve önünde alabildiğine uzanan söğütlerin altındaki burunda yatarken görebiliyor. Cesedini dirayetli ve unutmayı hızla başaran bir yabancının bulmasını çok isterdi. Kendini tanıyor kadın, insanları tanıyor, unutulmaya hazırladı ken-

dini. Göze batan hareketlerden olabildiğince kaçınıyor. Heyecanlı ve gururlu olmak gibi, dolayısıyla yanlış anlaşılmak gibi bir talihsizliği var. Bu yüzden, etini kesen dizginleri sımsıkı kavrayarak kendini frenliyor. Oluyor, böyle de yaşanıyor. Kendini kaptırıp dizginleri gevşetirse, harekete geçerse ve tam hızını almışken diğerlerinin gerçeklik dediği ve onu doğru düzgün kavrayamamakla suçlayacakları dirençle karşılaşırsa tehlike çanları çalar.

Düşüncelerimizin alnımızın üzerinde görünür halde yazılı olmaması nasıl fevkalade bir düzen! O zaman her buluşma, hatta şimdiki gibi en masumu bile kolayca cinayetle sonuçlanan bir karşılaşmaya dönüşürdü; ya da kendimizi aşmayı, diğerlerinin bize yansıttığı, görüntüyü çarpıtan aynaya kin duymadan bakmayı öğrenirdik. Ve de bir dürtüye ihtiyaç duymadan aynaları kırmayı... Gelgelelim kadının da bildiği gibi yapımız buna uygun değil.

Bir kadının bakışları böyle mi olmalıydı?

Bu insan Kleist'a tekinsiz görünüyor. Onun geldiği Brandenburg bölgesinin kızları böyle bakmaz, onları ne kadar severse sevsin Dresdenli kadınların bakışları da böyle değildir; hele İsviçreli kızlar için söz konusu bile olamaz – tanıdığı bir kız üzerinden diğerleri hakkında yargıya varmaya hakkı varsa tabii. Bir de, doğayı inkâr eden Parisli kadın...

Güzel mi bu kadın?

Kadının çevresinde, insanın aşmaktan korktuğu görünmez bir çember var. Asla kompliman yapılmaz bu kadına. Ondan yayılan asalet ve ret gençliğiyle tezat oluşturuyor, tıpkı mavi gözleriyle parlak siyah saçları gibi. Ona bakıldıkça güzelleşiyor, doğru bu, hareketleri ve mimikleri daha güzel oluyor. İyi de, kadın güzelliği üzerine karar vermeye hakkı var mı adamın? İğneleyici konuşan genç Wieland'ın sıklıkla tekrarladığı; kadınların değerlerini sadece kendi aralarında belirledikleri, sırf erkeklerin tatmin duygularını pohpohla-

mak için onları karar vermeye kışkırttıkları yönündeki savı doğruysa eğer, pencere kenarındaki genç kız, diğer alımlı genç kadınlar arasından hiçbirinin tartışmayacağı özel bir yere sahip. Ünlü Clemens Brentano'nun kız kardeşi Bettine bunu kesinlikle tartışmaz; Brentano, karşılamadan hemen sonra genç karısı Sophie Mereau ve başka bir genç çiftle, Esenbeck'lerle birlikte küçük bir masanın çevresine çekilerek Kleist'ın canını sıkmıştı. Belli ki Bettine bu aykırılığı şiddetle reddediyor; neredeyse çocuk daha o, hakkındaki dedikodulara bakılırsa ele avuca sığmaz ve sağı solu belli olmayan biri, kanepede Servière'lerin iki kızının yanında oturuyor ama bakışları onu ele veriyor: Pencere önünde, arkadaşının yanında olmak istiyor ama arkadaşının dalgın halini kesintiye uğratmaya cesaret edemiyor.

Wedekind'in onları ayaküstü tanıştırmasından sonra Kleist'ın adını unuttuğu genç kadın, çok şanslı koşullarda yaşamıyormuş; Kleist, Brandenburg'daki yoksul soylu ailelerin bekâr kızlarını anımsıyor; toplum içine girerken çaresizce süslenip püslenmeleri, kaçamak aç bakışları, genç yaşta sertleşmiş yüz hatları geliyor gözünün önüne. – Ulrike, kız kardeşi. Yersiz bir fikir. Ulrike başka. Neden? diye soruyor içindeki ikinci ses, ama azimle çalışıp öğrendiği gibi baskılıyor bu sesi. Dersini iyice çalıştı o. İnsan sadece ölüm kalım meselesi olduğunda, ölüm korkusuyla böyle öğrenebiliyor. Bizi ortadan kaldırabilecekleri tartışma götürmeyen güçlerin iktidarında öğreniyor, çünkü kendi içimizdeki bilmek istemediğimiz bir şey onların işini kolaylaştırıyor. Kasım ayında yaşadığı şu çöküş. Korkunç kış. Zavallı kafasının içinde çınlayan, asla kesilmeyen şu monologlar. Onu kurtaracak şeyi biliyor: Yaraları alevlendiren, aşağılayan, azdıran içindeki sesi bastırmak. Peki ya susturursa onu? Ölümün bir başka türü olurdu. O bütün sularla, hatta kanla yıkanmış güçlerin adlarının gasp edilmesinin kendi

suçu olduğuna dair kesin inanış nereden geliyor? Eş zamanlı olarak o âcizlik duygusunun ve kendi yazgısına dair yıkıcı kuşkunun kaynağı ne? – Eşitsiz mücadele.

Kleist, bir tür gülmeye benzetildiğinde ürpertici olabilecek bir ses çıkarıyor.

Biri koluna dokunuyor. Doktor Wedekind görev başında.

Sizi bizden koparan şeyi öğrenebilir miyim?

Kleist, aklından geçen düşüncelere hükmedemiyor. Kendini zorlayıp baskılaması gerekiyor, ancak bu sanata hâkim olduğunda iyileşmiş kabul edilecek. Yasaya boyun eğmeden önce onu deliliğiyle geçersiz kılan biri nasıl iyileşsin ki? Deliliğiyle geçersiz kıldığı yasaya zerrelerine kadar boyun eğmek...

Ve yargıç yok. Yargıç yok.

Kleist sıkıntılı, başını hızla iki yana sallıyor.

Doktorun, Kleist! diye seslendiğini duyuyor.

Yok bir şey. Bir şey yok. Bu sene yirmi yedi yaşıma basacağımı düşünüyordum.

Öyle, diyor Wedekind. Bunun bir anlamı var mı?

Mükemmel bir soru. Yanıtı: Hayır.

Müthiş iyi gelen bir şey: Konuştuğun gibi düşünmek ve kendi düşüncenden paramparça olmak. Ve sen gerçeğe yaklaştıkça sana inanmayanların en çok da dostlar oluşu. Tıpkı uzun zaman önce, geçen sonbaharda Paris'te aynı mahallede oturduğu Pfuel'in, onunla mahalleyi paylaşıp çaresizliğini paylaşmaması gibi. Pfuel, bu hayatta başarılı olamadım ben! Tanrı şahit, gerçekti bu, gelgelelim onu en iyi tanıyan, ona eşlik eden arkadaşı –hatta peşinden gelen bile denebilir–, lanet olası "Guiscard" uğruna verdiği umutsuz mücadelesine tanıklık eden bu kişi, onun bu gerçekten çıkardığı sonucu yadsıdı ve ona bir iyilik yapmayı, dünyayı onunla birlikte sonsuza kadar terk etmeyi reddetti. Pfuel, öteki dünyaya gitmeye henüz hazır değildi ama olduğunda

arkadaşını vaktinde bilgilendirecekti.
Sayın Saray Danışmanı, diye soruyor Kleist, Hamlet'i tanıyor musunuz?
Elbette, diyor doktor – en sevdiği sözcük bu. Özgün metinden ve Schlegel çevirisinden.
Kültürlü adam.
Kleist, aklına birden geldiğini söylüyor: Onu vaktiyle Paris'te dostu Pfuel ile ayrı düşüren kavgayı biliyor muydu? Wedekind başını iki yana sallıyor – o kavgada o monolog tartışılmıştı. *"Kim dayanabilir zamanın kırbacına..."*
*"...Zorbanın kahrına, gururunun çiğnenmesine..."**
Saray Danışmanı gerçekten bilgi sahibi. Ne var ki görgülü yetişkin insanların ve dostların birkaç dize uğruna ölümüne kavga edebilmelerini yadırgadığını söylemeden edemiyor. Bunun adı, edebiyata saygıda aşırıya kaçmak olmuyor muydu? Yazarların hayal güçleri ile dünyanın gerçekleri arasında örülü duvarı delmek yakışıksız bir eylem değil miydi hem?
Pfuel de böyle demişti. Bu yüzden kopmuşlardı.
Sizin daima mutlaklığa olan meyliniz, Kleist... Size göre Shakespeare gelmiş geçmiş en hayat dolu insandı belki, ne dersiniz?
Kleist'ın aklından, doktorun onun, aralarında trajedinin de bulunduğu çeşitlemeler üzerinden rol yapan bir komedyen olduğunu düşündüğü geçiyor. Doğruysa, Kleist bilmek istemiyor bunu. Dünyanın yargılarına bağımlı biri o ve bunu değiştiremiyor.
Başkaları ise zararsız bir düşünce tarzıyla tanışmaktan yana. Ahenk, itidal, hoşgörü. Kleist ne kadar uğraşırsa uğraşsın sözcüklerin iç dünyasına ulaşamıyor. Özlemekten tükenmiş halde sözcüklerin gölgesinde dolaşıyorum.

---

* *Hamlet*, William Shakespeare, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Çev.: Sabahattin Eyüboğlu. (ç.n.)

Basıma hazır, diyor bekleyen Wedekind'e. Basıma hazır cümleler kötülüktür, Saray Danışmanı. Her biri selefi için giyotin niyetine bilenmiştir.
Kleist, diyor Wedekind, ah bana bir inansanız: İnsanın kendi derinlerine inmekte aşırı davranması iyi değildir.
İyi niyetiniz için teşekkürler. Teselliye ihtiyaç duyacak kadar, başkalarının insaflı yargısını kabullenecek kadar düşmedim. Şimdi bunca insanın önünde başımı ellerimin arasına alıp sıkmamak için çılgınca gayret etmek zorundayım. Ne güzel bir salon. Ne hoş insanlar. Benim asla öğrenemeyeceğim ve kavrayamayacağım kurallara uyarak nasıl da tuhaf karakterler oluşturmuşlar. Aman Tanrım.
Bay von Kleist.
Hanımefendi.
Genç kadının yanakları neden pembeleşti? Ah elbette: Kadının ona tanıştırmak istediği yeni konuklar var. Evet, Marburglu hukuk adamı Bay von Savigny ve eşi Gunda, Brentano'ların kızı. Belli ki doğurgan bir aile. Adam, Savigny, yaşça Kleist'tan büyük değil ama görünüşe bakılırsa kendinden bir şekilde emin, Kleist'ın asla ulaşamayacağı bir şey bu. Genç kadının elini nasıl da tutuyor, ona bakmayı, hitap etmeyi nasıl da biliyor; selam verirken, sorarken, rica ederken ses tonunu nasıl da ayarlıyor adam: Günderrodeciğim.
Kadının adını öğrendi işte. Daha önce hiç duymamıştı. Kadın, Kleist'la daha fazla ilgilenmeden yeni gelen iki kişinin koluna girip başkalarına doğru ilerliyor. Sanki Kleist'ı kendi dünyasına alacakmış gibi bir an için aralanan perde yeniden kapanıyor. Şu Fräulein Günderrode sırf yeniden uzaklaşmak için yaklaştı ona. Ama hüsranını kadına yüklemek haksızlık olur. İyi tamam, haksızlık etmek istiyor.
Işık! diyor biri. Karoline, görmelisiniz!
Clemens. Bildik tavırlar içinde. Beni Savigny'nin yakınında görmeye katlanamıyor. Sanki ona aitmişim gibi beni pence-

renin önüne çekiyor, ışıkla ilgili ağzımdan bir yorum alıyor, ama biliyorum tabii, güneşin belli bir açıyla araziye ve suya vurduğu bu saatlerde ışık gerçekten benzersizdir. Sanki doğanın halleri bizim övgümüze, ilgimize ve evet, hatta mevcudiyetimize muhtaçmış gibi.

Bana sert davranıyorsunuz, Karoline.

Gururum inciniyor, hep aynı şey. Clemens beni çekip götürürken, Savigny bana parmağıyla işaret etti. Geldi. Beklediğimi biliyor ve bunu gizleyebileceğime güveniyor. Seversem sadık ve verici olduğumun farkında, kullanıyor bunu, ben de o zaman onu daha çok sevmeden edemiyorum. Bunu da hesaba katıyor. Sürekli böyle devam edip gidiyor.

Savigny'nin gelişiyle Günderrode bir an sevinçten kendini unutuyor, kalp atışı hızlanıyor, kontrol edemediği istemsiz hareketler yapıyor, oysa başka zamanlar her dürtüye, her yükselen enerjiye hâkimdir, hepsini bastırmayı bilir, tabii kendinin farkında olduğu sürece. Evin büyük çocuğu oldu o hep; yalnız, kafasız, hatta biraz ahmak annenin her zaman dayanağı ve kız kardeşlerinin bakıcısı; heyecanlı mizacı ile kısıtlayıcı koşulların ikileminde daima aklı başında ve mantıklıydı. On dokuz yaşındayken manastırdaki küçük odasında, daracık sert yatakta geçirdiği ilk gecelerde son kuşlar da sustuktan sonra açık pencereden bir sessizlik dolardı içeri, gitgide büyüyüp daha yoğun, daha ürkütücü, daha kesin olurdu ve gün doğmadan önce tüm evreni kaplayarak boğacakmış hissini verirdi – genç kadın bunlardan hiç söz etmez ama unutmaz. Bettine ona çok sıcak davranıyor ama arkadaşının içine ne acılar, ne yoksunluklar gömdüğünü bir an bile olsun sezemeyecek.

Clemens kendini dinlemekten zevk alıyor.

Kleist izliyor.

Fräulein Günderrode'nin ayrıldığı grup, hiçbir bağlılığı kalmamışçasına dağılıyor, herkes başka gruplara dahil oluyor.

Klavikordun başına oturmuş olan Bettine'nin çevresinde birkaç beyefendi toplanıyor. Bettine, içinden geldiği gibi, hiçbir nota kâğıdında yazmayan ezgiler çalıyor. Günderrode'nin, notaya göre çalınayı bilmez o, dediğini duyuyor Kleist; sonra gülüyor kadın, Kleist kuşkuya düşüyor: Kadının maksadı onu tahrik etmek mi acaba, yoksa onun mizacının böyle olduğunu düşünüp aldırmamalı mı? Açıkçası şu Gunda, Lisette, Savigny'nin ve Esenbeck'in eşleri gibi ölçülü kadınları tercih ediyor. Şimdi bu kadınların hepsi büyük yağlıboya tablonun altındaki kanepeye oturmuş ve yeşilin bütün nüanslarının bu tablo üzerinde olağanüstü bir özenle işlenmesi sonucu sıradan bir manzaraya inanılmaz tanzim, derinlik ve canlılık kazandırılmış. Eğlenceli bir fikir: Eğer orada ikinci bir ressam olsaydı, durur ve ortaya çıkan yeni temadan –ilk tablo, kanepe ve üzerinde oturan birbirlerinden tamamen farklı genç kadınlar– salonun karşı tarafındaki dar duvara dayalı, yumuşak çizgiler taşıyan komodinin üzerine asılmaya uygun bir tablo daha yaratırdı ve bu tablo resmetmeye değer bir tema oluşturacak yeni bir grup daha meydana getirirdi. Bu böyle devam edip giderdi ve resim sanatına belli bir ilerleme kazandırırdı.

Wedekind, ona acaba fazla mı vaatte bulunduğunu soruyor. Neyi kast ediyor? Manzarayı mı? İnsanları mı?

Ren Nehri'ni biliyorum zaten, diyor Kleist usulca.

Elbette, askerlik günlerinden. Bu farklı. Sadece üniformayla geçtiği yerleri kimse yakından tanımaz.

Kleist, ona hakkını teslim etmek zorunda kalıyor. Mainzlı doktora, on beş yaşındayken Prusya kralının ordusunda asteğmen olarak onun kentini kuşattığı günlerden söz etmeye çekiniyor. Üzerinden on bir yıl geçmiş ve o günün koşulları çoktan geride kalmış. Eğer bu anıları sözcüklerle ölümsüzleştirmiş olmasaydı, hiçbiri aklında kalmazdı, şimdi sözcüklerin yardımıyla her yaşantısını belleğinde istediği sıklıkta

geri çağırabiliyor: Akşam rüzgârına ve Ren Nehri'ne karşı yokuşu çıkarken havada ve suda oluşan dalgaların içindeki sesleri değiştirdiğini ve akıp giden bir *adagio* duyduğunu anımsıyor, hem de bütün ezgisel dönüşler ve eşlik eden armoniyle birlikte.

O sahneyi çok sonraları –aslına uygun olduğu umuduyla– bir mektupta Wilhelmine von Zenge'ye anlatmıştı ve bunu içindekileri belli bir kişiyle paylaşma ihtiyacından ziyade sözcüklerin büyüsüne kapıldığı için yaptığını fark etmişti; çünkü başkalarına da mektup yazarken her durumda bu sözlere ihtiyaç duyuyor, öyle ki mektup yazdığı herkese –derinden hissediyor bunu– son bir samimiyet borçlu. Nişanlısını onu yeterince sevmemekle suçlarken bile her şeyi hazırlıyor: Suçlamaları, şikâyetleri, her kalem darbesini aslında. Kleist bu durumu değiştiremediğine göre, nişanlısının buna –aşırı bir talep olsa da– katlanması gerekirdi. Frankfurt sosyetesinin arkasından neler konuştuğunu en ince ayrıntısına kadar tahmin edebiliyor. Nişanlıyı oyalamak, sonra da terk etmek. Neden etkileniyor bundan? Onların yargılarıyla yüzleşmekten duyduğu dehşet niye? Aralarındaki mesafe işe yaramadı diye neden hâlâ o korku: Ölürüm daha iyi!

Ah: Çünkü onların suçlamaları onun kendini suçlamasında vücut buluyor. Ahlaksızlık! Bunun ne olduğundan bihaberler! O biliyor oysa. Yaşamın beklentilerini yerine getirememek, yaşayanların zorunlu beklentilerini yerine getirememek; gerçek yaşamı sadece yazarak duyumsamak... Wedekind'in evinde geçirdiği o berbat altı ay, bilinçaltında aslında tarifsiz bir sağaltımdı: İçinde bulunduğu durum, yazmayı düşünmesine bile engeldi. Ölümle burun buruna gelince bu baskı kalkıyor. Yaşamak için yaşıyor insan. Nasıl ifade edilir ki bu?

Başka şeyler düşünmeli.

Saray Danışmanı Wedekind biliyor: Hastası böylesine içine kapandığında onun dikkatini dağıtma vakti gelmiştir. O da

zaten davetliler hakkında bir şeyler öğrenmek istiyor.
Hı, şu kadın mı? Aslında hoş, öyle değil mi? Çok hoş. Ama onu huzursuz eden bir şey var: Şayet o noktaya gelinirse, şu karşıdaki kadınla konuşmaktan nasıl kaçabileceğini biliyor. Ne dediniz? Sakın şaşkınlık gösterme, Wedekind gözünü dört açar. Konu, belli ki Kleist'ın zihnini meşgul eden Günderrode. Yardım edilebilir Kleist'a. Çünkü Günderrode bekâr ve soylu biri olduğundan –bu arada başka bir isimle de olsa şair kimliğiyle dikkatleri üzerine topladı az önce– Fräulein, gerekirse Demoiselle doğru hitap şekli olacaktır.
Ama Kleist bundan yine de mahcubiyet duyardı, nedenini söylemek güç. Fräulein, ona ters geliyor. Uygun sözcüğü bulamayınca bir konuyu kenara itemiyor. Tabii Bettine, Lina'yı mümkün olduğu kadar sık yanına çağırıyor, Lina ise yanında yalvarır gibi duran Clemens'i dikkatle ama olumsuz bir ifadeyle dinliyor. Diğer genç kızlar ona Karoline diye sesleniyor: Kleist'ın böyle bir hakkı olmazdı; hele kendisi anlıyordu ki Savigny'nin Günderrode'yi haddinden fazla sevindirdiği açıkça belli olan şefkatli yaklaşımı hiç olmazdı. Günderrodeciğim.
Günderrode'nin kendini dayatmayan ama açıkça mesafe koymayan o duruşu... Hanımefendi. Genç kız. Dişi. Kadın. Bu tanımlamaların hiçbiri onun üzerine oturmuyor. Bakire: Gülünç, hatta kırıcı, bu konuyu sonra düşüneceğim, neden? Delikanlı kız. Acayip bir fikir, sil kafandan gitsin.
Kleist, uygun gördüğü sözcüğü baskılıyor. Bu çelişkiye duyduğu tiksintinin nedenine inmiyor. Kadın şiir mi yazıyormuş? Felaket. Buna ihtiyacı mı var? Can sıkıntısından kurtulmak için daha iyi bir yol bulamamış mı?
Günderrode, bakışları kürekkemiklerinin arasında duyumsuyor, ama oralı olmuyor. Wedekind'in getirdiği yabancı, donmuş gibi aynı noktada duruyor, tek başına. Birinin onunla ilgilenmesi gerekirdi. Başka zaman kusursuz bir ev

sahibi olan Merten, görevini neden yerine getirmiyor acaba? Orada durmuş, Bettine'yi alkışlıyor, gözünü ondan ayıramıyor, sanki kendisi kırklı yaşların ortasında ağırbaşlı bir tüccar, kız da henüz yirmi yaşına bile basmamış gencecik biri değilmiş gibi oyalanmaya göz yumuyor, sersem adam. Bettine'nin sonrasında bana gelip onu alaya alacağını, serzenişlerime kulak asmayacağını ve tüm sorumlulukları reddedeceğini ah bilseydi keşke: Herkes kendi soytarılığından sorumludur, diyecek Bettine; bu kendisi için de geçerliymiş. Bunda haklı. Hem yabancı bir evin yabancı konuğundan bana ne. Şu Kleist'a oyununu okuduğumu belki daha sonra söyleme fırsatı bulurum. Bir toplulukta birinin kendisinin okuru olduğunu açıklaması üzerine ruh durumu anında düzelmeyen yazar tanımadım ben.

Trajediyi okuması için ona verenin tam da Merten olduğunu Günderrode'nin Kleist'a söylemesi gerekmiyordu; bu arada Merten umduğunu bulamamıştı, çünkü *Schroffenstein Ailesi* adından yola çıkarak alışagelmiş şövalye oyunlarından birini beklemişti; Günderrode ayrıca, Mainz'dan hakkında tuhaf dedikodular gelen bu genç adamın ruh sağlığının perişan durumda olduğunu, Saray Danışmanı Wedekind'in evine sığındığını ve kışı orada geçireceğini duyduğu için oyunu okuduğunu da anlatmayacaktı. Aslında yazdığı trajedinin her yerini sarmış ruhsal fırtınaları ve şiddetli cürümleri bu çocuk yüzlü adamdan beklemiyor insan. Çok genç henüz o.

Kız gülümsemeden edemiyor; kendisi ondan da genç çünkü. Güneş şimdi açık duran, hepsi güneybatıya bakan dört pencereyle aynı seviyede. İçeriye doğru bir meltem esiyor, öyle hafif ki Günderrode adeta soluyamıyor havayı. Bazı günler solunum güçlüğüyle yatağında yattığında, bedeni gizli amaçlar için bir stok kullanıyormuş gibi başka insanlardan iki misli fazla havaya ihtiyaç duyduğunu düşünüyor.

Duvar saati üç kez vuruyor, bir klavsen kadar narin ve kırılgan. Bir anda böylesine umutsuz olmaya gerek yok. Kadın henüz yarım saattir burada ve şimdiden kaçmak istiyor, bu zorlanmayı çoğu zaman izleyen bir soğukluğun yayıldığını hissediyor. Clemens'den kurtulmak istiyor, adam sinirlerini bozuyor. Nerede susması gerektiğini bilmiyor; kadınsa eskiye dayanan bir hoşgörü yüzünden, üç yıl önce yaşanan olaydan söz etmeye çekinerek yaptıklarına göz yummak zorunda kalıyor. Adamın ağzında, alnında ve yanaklarında gezinen bakışlarından korunmak için yüz derisinin gerildiğini hissediyor. Bir erkeğin bir kadına karşı rahatlıkla dizginsiz davranışlar sergilemesine, kendininse sonunda ürkek, çıtkırıldım ve dişilikten uzak damgası yemeden bu sırnaşıklığı önleyememesine sinirleniyor.

Clemens, onun şiirleri konusunda ısrarcı davranıyor. Günderrode bu konuda konuşmak istemiyor, kimseyle konuşmak istemiyor, hele onunla hiç; incindiğini, utandığını, aslında cesaretini yitirdiğini açığa vurmak istemiyor. Bunun üzerine, şiirlerini kolay ve acemice bir eylemle yayımlamış olmaktan asla pişmanlık duymadığını, ruhunun derinlerini dünyadan ayıran bariyeri aştığını söylüyor. Tian takma adının arkasında gizlenen kişinin aptalca ve haince bir rastlantı sonucu ortaya çıkmış olmasının onu nasıl incittiğini ne Clemens ne de başka biri duymalı ağzından.

Ama "Freymüthige"de yayımlanan eleştiri peki? Kız, bundan da mı incinmediğine inandırmaya çalışıyor adamı?

İncinmek mi? Aman Tanrım. Topluma mal olmuş biri mi? Eleştirmen, kadının hemşerisiymiş, Frankfurtluymuş galiba?

Evet, öyle. Ayrıca saray kâhyası, E. imzasıyla yazıyor.

Saray kâhyası demek! Clemens bu kişinin kendi şiirleriyle başarı kazanamadığını, böylece sırtlarını güçlü hamilere dayamamış başka yeteneklerden elinden geldiğince intikam

aldığını duymuştu. Kadın bilmeliymiş, hasetlik dehşetli bir dürtüymüş.

Yani, evet. Bunu kavramanın gelişmeleri az çok yoluna koyabileceğini Günderrode göremiyor; eleştirmenin aşağılayıcı üslubu, sahte dalkavuklukla küstah azarlama arasında kurduğu denge kurbanının etkin olmasına izin vermiyor; Günderrode'nin beynine yüzlerce dikenle birlikte saplanmaları için enine boyuna hesaplanıp metnin içine serpiştirilmiş cümle parçacıkları. "Hoş ve narin kadın ruhu" ve bunun "bir yayın organında biraz çocukça pohpohlanması" – sanki pohpohun üslubu Günderrode'ye aitmiş gibi! "Korse", "Palyaço ceketi" gibi sözcükler. Ama özellikle de şu: Bazılarının anıları vardı ve bunları ilginç fikir sanıyordu. İnsanlara açıldığı için Günderrode'nin ilk anda duyduğu çılgınca pişmanlık geçmişti şimdi. Kızgın duran ve gerçekten de kızgın olan Clemens'in karşısında soğukkanlılığını koruyormuş gibi davranıyor. Gelgelelim bu satırların arasından içine incecik bir zehir aktı, kurtulması olanaksız, korkunun yeni bir türü. Şeytana uyup kendini bırakması an meselesi. Kaçmak, gizlenmek, kimsenin; ne dostun ne de düşmanın onu bulabileceği ve kimsenin aklına gelmeyecek bir yere saklanmak. Orada aşağılayamayacaklar onu. Buna karşı bir çare biliyor ve gerektiğinde kullanacak. Yaşamak zorunda olmamak ne büyük bir avuntu.

Clemens, kendini işgüzarlığa kaptırıp eleştirmenin sahte övgüsünün ahmakça, uyarısının biraz haince, şahsının ise çırakların okuduğu bir gazetede boş şeyler karalayan sevimsiz bir kişilik olduğunu söylüyor.

Clemens, diyor sonunda Günderrode, lütfen yeter artık. Yazmadan edemeyeceğim benim için kesindir. Yaşamımı kalıcı bir formda dile getirmek bir özlem içimde. Şiirlerim için aldığım alkışlar arasından beni en çok sizinkiler mutlu etti. Ancak özlemimi gerçekleştirmekten çok uzak olduğu-

mu anlayamayacak kadar kendime meftun olduğumu mu sanıyorsunuz?

Hayran olduğu Clemens şunu bilmeli: Asıl diken, insanın kendini yetersiz bulmasıdır. Bu utancı Clemens'in ondan iyi bilmesi gerekirdi.

Kaygılı bakışlarıyla Bettine... Ağabeyinin Offenbach'tan onunla birlikte gelmesine o karar vermişti elbette. Günderrode, salona girerken önce Bettine'nin ağabeyini, yanında da Sophie Mereau'yu görünce rahatsız olmuştu; Jenalı bir profesörün eski karısı Sophie, kuşkusuz çok güzel bir kadındı, Clemens ona ısrarlı ve tutkulu bir şekilde kur yapmıştı ve kadın sonunda –şaşkın ve duygularının kime kaydığını çözemeden– kimseye aldırmamış ve onu isteyen adamın peşinden gitmişti.

Günderrode, Mereau'nun ruhunu onun tek bir bakışında okumuştu: Suçlu, asi, kendini beğenmiş ve çaresiz. Çocuğunuz nasıl? Evet, şükürler olsun, sağlığına kavuşmuştu artık, tehlikeyi atlatmıştı.

Çok sevinmişti buna Günderrode! Günderrode, Sophie'ye sarılınca öteki buna şaşırmış ve sanki mutlu olmuştu. Başka kadınların onun fikirlerini önemsemesine Günderrode sıklıkla rastlıyor ve bir anlam veremiyordu. Sophie, dedi, bir çocuk! Gurur duyuyor olmalısınız. Bence hayatta daha önemli bir şey olamaz. – Az kalsın, benim hiçbir zaman çocuğum olmayacak, diye ekleyecekti.

İki kadının karşılaşmasını kaygıyla izleyen Clemens araya girmişti: Sophie çok hamarattı, zor bir doğumdan on beş gün sonra onunla birlikte sarp dağlara tırmanmıştı. Hangi güçlükle karşılaşırsa karşılaşsın altından kalkmayı bilirdi.

Kadınlar aralarında anlaşmıştı: Erkekler çocuk gibiydi!

Clemens, babalık gururuyla çocuğundan söz etmeyi sürdürdü. Hayatından genelde çok memnundu. Çocuğunu kucağına aldığında çok mutlu oluyordu.

Mutluluk çenene vurmuş, sevgili Clemens, diye araya girdi Sophie.
Olabilir, dedi, Clemens, biraz keyfi kaçarak. Bütün olanaklarla sevilmeyi hak ediyor, ama benim cesaretim yok. Bu sevgiyi sarıp sarmalayacak ve onunla başka bir dünyaya gidecek güçte o.
Bakın duydunuz işte, dedi Mereau, Günderrode'ye. Tanrı'nın hiçbir kulunu bütün olanaklarıyla sevmeye cesaret edemedi. Gerçekte sevdiği şey şu: Bu konuda konuşmak.
Ama şimdi iftiraya uğruyorum, diye yakındı Clemens, sonra karısı devreye girdi ve üçü birlikte güldüler. Bettine yanlarına gelip onları süzdü ve enteresan insanlar olduklarını söyledi: Gözlerinin söylediğiyle dillerinin söylediği birbirini tutmuyordu. Ağabeyi ona ukala deyip saçından çekti. Günderrode daha sonra Bettine'ye usulca, en ciddi, en acı verici şeylerin sahte maskeler takmış kişiler önünde ortaya dökülmesinin ne anlama geldiğini bir ara düşünmeleri gerektiğini söyledi; acaba bunca gülümseyen yüzün ardında toplumun ağır bir hastalığı mı gizliydi?
Bettine onu hemen anlamıştı. Ama tek ricası, ağabeyine karşı hoşgörülü davranmasıydı, mutsuz ama özünde iyi biriydi o.
Ama ben ona kinlenmedim ki! Bettine bile inanmak istemiyor. Kimseden nefret edemiyor olmam, bana yapılan hakaretleri unutmam, ama benim birisine karşı yaptığım haksızlığı asla unutmamam çoğu zaman bana bile tuhaf geliyor. O bahtsız anları yeniden anımsamaya neden zorluyorlar ki beni?
Bir konuda kendini çok sert yargılıyordu: Clemens'in onu ezmeye çalışmasının bir mazereti olamazdı ve buna hakkı da yoktu. Frankfurt sosyetesinin ona fettan dediğini biliyor: Rağbet görmeyen burjuva kızlarının sıradan kıskançlığı bu, ama yine de etkileniyor işte. Bir kadının erkeğe bilinçaltın-

da tavizler vermesine yol açan nedenleri çok iyi biliyor o: Dalgınlık ve o iğrenç yalnızlık korkusu. Kibrinin dürtüsüyle kendini dayanılmaz addeden erkek, en gizli imaları bile davet olarak değerlendiriyor. Kadın, kendine ne kadar güvenmese yeridir, çünkü hesapsız ve sınırsız özveriye yatkın biri olduğunu düşünüyor. Clemens konusunda ise hiç kuşkusu yok: Clemens onu yanlış anladı. Bunu ona söylemek zorunda.

Clemens, Günderrode'nin özdeğer bilincinin içine böylesine işlemiş olmasına şaşırdığını söylüyor; bir kadın için alışılmamış ölçüde adil olmayı nasıl başarıyor acaba? Mağrur olduğunun farkında mı?

Günderrode, bunu ilk kez duymuyor, kendini savunmasının bir anlamı yok. Zayıf yönlerimi biliyorum ben. Sizin aradığınız yerlerde değiller.

Biz anlaşılmayı bekleyemeyiz zaten.

Bu kadın inatçı; otoriter olmasına gerek yok. Kleist'ın tuhaf anılarını tetikliyor. Şimdi kadının dudaklarında gönül alıcı bir gülümseme beliriyor ve ondan sanki bir ricada bulunacakmış gibi Brentano'nun omzuna dokunuyor; o sırada şömine üzerindeki süslü saatin tiz bir ses çıkararak bir kez vurduğunu Kleist'tan başka kimse duymuyor – işte o an, Wilhelmine'sinin saçlarından çözdüğü firketeleri anımsıyor. Kendini ve onu Zenge'lerin Frankfurt-Oder'daki evlerinin arkasındaki kameriyede gerçekmiş gibi görüyor, sık hanımeli yaprakları sayesinde yabancı gözlerden uzaklar, aralarında duran beyaz sehpanın üzerinde Voss'un* kitabı, *Luise* var. Wilhelmine başını eğmiş, hoş bir ruh hali içinde, Kleist'ın saçlarını dağıtmasına izin veriyor ve Kleist'ın parmakları bu saçların dokusunu hâlâ unutamamış; hissettiklerini şimdi olduğu gibi daima anımsayacak: Mahcubiyet ve

* Johann Heinrich Voss. (ç.n.)

suçluluk. Bu imge onu duygulandırıyor şimdi; suskun, uzak bir sahne değildi bu, gerçek bir aşk anıydı, Kleist utancından neden öyle soğuk davranmıştı ki? Âşıktı Kleist ve Tanrı şahitti ki ondan durup bakması değil, eyleme geçmesi bekleniyordu ve Wilhelmine, o zavallı kızcağız, hayali bir minyatür değildi –bu arada Kleist, minyatürü olması gerektiği gibi kıza geri yollamıştı–, ona sokulan şefkatli nişanlıydı. Düş kırıklığının, sürecin içine işleyen rayihası...

Ah, beni yaşamadığım yerlere ya da geçmiş veya henüz gelmemiş zamanlara sürükleyen doğuştan gelen bu kötü alışkanlık!

İmge, beyninden aldığı komutla tam solmak üzereyken hatırlamak istemediği bir şey daha geliyor Kleist'ın aklına: O gün düşünden ilk ve son defa söz etmişti. İç dünyasının sırlarını dile getirmek onun ihtiyacı; içinde buna karşı devasa bentler örerken ne emekler vermişti! Topluluk içinde onu darda bırakan konuşma sıkıntısının aslında doğanın kendisine verdiği destek olduğunu düşünüyor bazen; şimdiki doğa imgelemiyle örtüşürdü bu. Ama o malum ikindi vakti, itiraf etmek içinden gelmese de açıklamak istediği bir duyarsızlık altında ezilirken yeminini bozmuş ve ordudan ayrıldıktan sonra ona musallat olan ve her defasında gözyaşlarıyla uyandığı düşünü nişanlısına anlatmıştı.

Her defasında kaba tüylü bir hayvan görüyordu, bir yabandomuzuydu bu, güzel ve hızla koşan bir hayvandı, o da arkasından soluk soluğa dörtnala gidiyordu, hayvanın boynuna yuları geçirecek, sırtına çökecek ve onu alt edecekti. Birkaç adım öne geçiyor, hayvanın kahverengimsi tüylerini yakından görüyor, sıcak soluğunun üzerinde dolaştığını hissediyordu – ama asla ulaşamıyordu ona. Yorgunluktan tükenip yere düştüğü ve hayvanı kaçıracakmış gibi hissettiği tek bir anda, her yerde var olan, tanımadığı düşmanının ona uzattığı misket tüfeğini kavrıyordu yine, hedefe doğrul-

tup nişan alıyor ve ateş ediyordu. Hayvan şahlanıyor, düşüyor ve seğirerek can veriyordu.

Düşünü anlattıktan sonra –anımsıyordu şimdi– uzun süre susmuşlardı ve derken fark etmişti: Wilhelmine ağlıyordu. Kleist ona hiçbir şey sormamış, elini okşamıştı ve öncesinde eksikliğini hissettiği bir şey duyumsamıştı nihayet: Bu kızı sevebilirdi. – Kleist, demişti Wilhelmine sonunda, soğukkanlıydı: Biz birleşemeyiz. Asla karıkoca olamayız. – Birkaç dakika içinde her şeyi yaşayıp bitirmişlerdi ve bu anların acısı her nedense uzun yıllar sürmüştü.

Korktuğu, geçmişte kalmış bu yersiz keder içini yine kaplamak üzere şimdi. O eski günlere dair bağlar kopuyor, bunlara alışmalı Kleist, Wedekind haklı. İnsan kendi yazgısını kavramakta böylesine geç kalınca ödemesi gereken bedel ağır oluyor işte. Benim kafama neden girmez ki bu?

O düş. Bunca yıldır peşini bırakmıyor. Neredeyse hiç değişmiyor ve mantıkla hiç bağdaşmasa da Kleist'ı her seferinde çok sarsıyor. Onu tekrar tekrar aynı ikilemle karşı karşıya bırakıp ürküttüğü anlaşılıyor bundan: Onu yiyip bitiren yetersizliğini –ki en iyi yanı bu– sistemli bir şekilde içinde öldürmek ya da serbest bırakıp dünyevi perişanlıktan tükenip gitmek arasında seçim yapabilir, buna seçim denebilirse tabii. Kendi gereksinimleri doğrultusunda kendine zaman ve yer yaratmak ya da sıradan insanlar misali ot gibi yaşamak. Pek hoşmuş. Onu pençesine almış olan güçler, aşağılayarak incitmiyor. Hayatı boyunca yaşadığı tek tatmin olacak bu. O da eşitmiş gibi davranacak. Kararı onun üzerinde kendinden başkası infaz edemez. Cezayı, suçu işlemek zorunda kalan el verecek. Beğenisine uygun bir yazgı. Ruhunun derinlerine baktığında ihtirasla ürperiyor. Bu bakışlara, böylesi idraklere alışkın biri başka bağımlılıklara kapılmaz, başka uyuşturucuya gerek duymaz. Aşka bile. Ve de suçluluk duygusundan arınmış bir saati

bile geçmez artık. Oyuna kendini sürüp böylesine yüksek bir bedelle oynayan kişi kendine yoldaş beklemesin. Başkalarına karşı bütünüyle dürüst davranabilmenin sıradan mutluluğunu da beklemesin.

Kleist'tan ter boşanıyor, bedeni birkaç saniye içinde sırılsıklam oldu. Sarardığını hissediyor: Bacaklarında güç kalmıyor yine. – Otursanıza! – Saray danışmanı. Böyle anlarda güvenilir bir adam o. Sanki tesadüfmüş gibi ağır ve geniş bedenini Kleist'a siper ediyor, başkalarının onu görmesini engelliyor. Bir mendil uzatıyor. Olayı, daha önce birlikte çalıştıkları gibi geçiştiriyor. Kleist, nöbetin geçtiğini, huzursuzluğun kaygıya ve korkuya dönüşmeden hafiflediğini fark ediyor. Hanımlar, Sayın Danışman, diyor Kleist, buradaki hanımlar beni şaşırtıyor.

Evet, hanımlar! Saray Danışmanı ona hak veriyor. Şakayla ve kendinden hoşnut bir edayla Ren kıyısının havasını övüyor, Prusya'nın kumlu toprağına kıyasla orada mutlaka farklı şeylerin yetiştiğini söylüyor. Oysa Wedekind, yeryüzünde sadece Prusyalılar arasında öğrenilebilen erdemleri küçümsemekle suçlanmak istemiyor: Sertlik, sorumluluk bilinci, özdisiplin.

Kleist babasını, amcasını duyar gibi oluyor. Ah, diyor, budalalığa varan bir kibarlıkla, bu konuyla ilgili görüşler yurtdışında abartılıyor. Sonuçta biz Prusyalılar da insanız.

Kleist, gülmemek için kendini zorluyor, aksi halde sözlerinin sonunu getiremeyecek. Ha, bu arada, Savigny? diye iyi niyetle soruyor Wedekind. Onu fark etmişsinizdir herhalde? Kleist anlıyor.

Herkesin gizliden gizliye onun zayıf yönleriyle uğraştığı yönündeki saplantısını baskılayabilmesi için Wedekind ona bir yöntem öğretmişti: Bütün duyularını ve ruhsal güçlerini toplayıp bütün dikkatini içinde bulunduğu grubun bir üyesine yöneltmeliydi. Böylece ilgisi o kişiden başkalarına ka-

yacak ve genelde melankoliyle sonuçlanan sıkıntısı dağılıp gidecekti.

Savigny demek. Şanssız bir seçim. Fark etmemek olanaksız; insanın kendi karşıtı karşısına dikildiğinde bunu algılamaması olanaksız. Doğanın özendiği şanslı insanlar vardı, yüzlerinden okunuyordu bu, kusursuz yaratılıyorlardı. Savigny, yazgısını kendi çizen adamdı. Varlıklı, bağımsız, egemen. Değerinin, muhtemelen sınırlarının da bilincine çok erken varmıştı. Tek tutkusu planlarının ve hedeflerinin gerçekleşmesiydi. Hukuk bilimcisi olarak atanma – neden olmasın? Kleist, bir makama doğru ilerleyen birine karşı önyargılı davranmaktan kaçınıyor.

Ruh hali değişiyor, yabancısı değil bu durumun. Şu Savigny'nin rahatlığını, kendi gibilerle iletişim gücünü, ona karşı koyamayan kadınlara yaklaşım tarzını kıskanacak kadar küçültecek mi kendini? Hayat dolu Bettine'nin bile Savigny'nin onun elinden tutup, ısrarlı ve samimi bir şekilde konuşmasının ardından sakinleşmesini, hatta uysallaşmasını mı kıskanacak? Oysa Bettine –Kleist buna yemin edebilirdi– özgüveni yüksek bir erkeği etkileyemez.

Onların umurunda olmaması yüreğini parçalıyor. Şu insanların da yüzüne bir şamar gibi indireceği, onları dize getirecek bir eser yazamadı. Salondaki sessiz yabancının gerçekte, yani kendi gözünde kim olduğuna dair bir sezgileri yok. Kulaklarına bazı söylentiler gelmiş olabilir; Ren ve Main kıyılarındaki zengin evlerinin dedikodudan geçilmediğini tahmin edebiliyor Kleist. Onu kızdıran bakışlar yakalıyor.

Nihayet. Çay masasına davet ediliyorlar.

Canlı, gencecik bir kız tepsiyle içeri giriyor ve Bettine onu biraz aşırı bir coşkuyla karşılıyor. Günderrode, Prusyalı konuğun yüzünde bir huzursuzluk fark ediyor. Bettine'yi tanıyor Günderrode. Bettine'nin kızı elinden tutuşu, ona Marie deyişi, klavikordda çaldığı şarkıları bu kızdan öğrendiğini

herkese açıklaması; bu kızın halk şarkıları ve masalların yanı sıra bölgenin bitki yapısını herkesten iyi bildiğini anlatması, Prusyalıya yapmacık gelmiş olmalı. Bettine tepsiden iki çay fincanı alıyor, Günderrode'ye ve Clemens'e götürüyor, Clemens'e halk şarkıları koleksiyonu için şarkı sözleriyle bir mıknatıs gibi bağlantılı mücevher değerindeki melodilerin müjdesini veriyor. Ağabeyi onunla ilgilenmiyor, o da soru sormuyor, Clemens'in ve Günderrode'nin yüzünü merakla inceliyor ve Kleist dahil konukların çoğunun oturduğu büyük oval masaya yöneliyor. Delikli küçük porselen sepetler içindeki şekerli kurabiyeler elden ele dolaşıyor. Bir an büyük bir sessizlik oluyor. Günderrode kendi kalp atışlarını duyuyor ve içinde ansızın anlamsız bir umut beliriyor. Ardından Gunda Savigny, şu an odadan bir melek geçti, diyor.

Clemens yüzünü buruşturuyor, kız kardeşinin şu duygusal mizacından hoşlanmıyor. Günderrode, Gunda'nın karşısında en ufak bir heyecan bile gösteremez, Savigny'yle dostluk birliğinin devam edebilmesinin kendisinin kurallara harfiyen uymasına bağlı olduğunu biliyor: Gunda'nın üçüncü kişi olarak bulunduğu üçlü bir birlik. Günderrode gülümsemeden edemiyor. Bu birlikte üçüncü kişi Gunda değil: Diğer ikisi aksini ne kadar savunursa savunsun üçüncü kişi kendisi. Aşk, dostluktan daha güçlü bir bağ – bunu o bilmezse, kim bilecek?

Neden mi gülümsemişti Günderrode? Ah, Clemens! Rahatça söyleyebilirdi, Clemens onun gizli alaylarına alışmaya başlamıştı artık; şiire olan yeteneğini bunca zamandır ondan saklamış, hatta denemelerinden birini bile göstermemişti: Ondan habersiz bu kitabı yayımlamakla gerçekten mahcup etmişti onu.

Neden gelmişti onlarla Günderrode? Kendini tanımalıydı. Nedenin, Merten'ların faytonundaki boş yer, adlarını

herkesin tek solukta söylediği arkadaşları ikizler Paula ve Charlotte Servière'in ısrarı olduğuna kendini inandırmaya çalışıyordu. Asıl nedeni şimdi açıkça görüyor ve buna tuhaf ama şiddetli bir şekilde neden direndiğini kavrıyor: Savigny'yi illa görmek istemişti. Tutku bize her zaman istemediğimiz şeyler yaptırır.

Clemens, Günderrode'nin şiirlerinin ortaya koyduğu duygusal olgunluğu daha önce fark etmediğinin söylenmesine kızıyor. Kendi duygularının olağanüstü yoğunluğu karşısında kendini tutamayıp ağladığını belirtiyor; çünkü Günderrode'nin şiirleriyle kendi duyguları arasında bir benzerlik sezdiğine inanıyor.

Sakin olmalıyım. Her şeye hazırlıklı olmayı kendime hâlâ öğretebilmiş değilim.

Clemens, diyor Günderrode, bir erkeğe söylemezdiniz bunları. Tıpkı aynaya bakarken olduğu gibi kendimi şiirle toplamaya, izlemeye, içimden geçip kendimi aşmaya çalışma hakkını bana neden tanımıyorsunuz? Başkalarının değerimizle ilgili varacağı yargılar –hele ölümümüzden sonra– bizim elimizde değil ve ben bunu hiç dert etmiyorum. Ama dile getirdiklerimiz gerçek olmalı, çünkü duygularımız onlar: İşte size edebi itirafım.

Tamam, yeter, diyor içinden, abartma; yapmacık, fazla resmi ve kibirli olma. Yaşamı da yazmayı da ıskalayabilirim, ancak başka seçeneğim yok. Hem dostluğun mutlu yanılgılarından da mahrumum.

Evet, böylesiniz, diyor Clemens bunları duymuşçasına beklenmedik bir sertlikle. Her zaman çekimser, her zaman ölçülü. Kendinize ve başkalarına karşı katı. Daima kuşkucu. Sen beni sevmiyorsun, Karoline, hiçbir zaman da sevmedin.

Bu konuda suskunluklarını koruyacakları hususunda uzlaşmamışlar mıydı? Yeter, fazlasıyla yeter, çok yorgun

Günderrode. Hâlâ konuşuyor bu adam. Benim en yakın, tek gerçek dostum diye tanımlıyor kendini. İçin için öldüğüm korkusundan ve gençlik beni terk ettiğinde ruhuma yayılacak olan kasvetin dehşetinden başka bir şey hissetmediğimi bir bilse! Dostum, dostlarım! Onların bakışlarını çok iyi anlıyorum. Onlara tekinsiz geliyorum, ama nedenini söyleyemiyorlar. Ancak ben biliyorum: Aralarında yerim yok. Benim ait olduğum yerde aşk, sadece ölüm pahasına vardır. Bu aşikâr gerçeği sözüm ona benden başkasının bilmemesine, bunu çalıntı eşya gibi şiirlerimin satır aralarına gizlemek zorunda kalışıma şaşıyorum. Bunları ciddiye alıp, herhangi bir duyuru gibi doğal sesle dile getirmeye kim cesaret ederdi? O zaman korkmanın ne anlama geldiğini öğrenirlerdi.

Günderrode, çoğu kez olduğu gibi kendinden ve oradaki herkesten bir anda uzaklaşıyor ve salondaki insan ilişkilerinin kocaman bir beyaz kâğıt üzerinde oluşturduğu grafik gözünde canlanıyor: Çeşitli noktalarda birbirleriyle bağlantılı, farklı kalınlıklarda, kimi ansızın kesilen eğrilerden meydana gelmiş tuhaf bir karmaşa. Onunla pek ilgisi olmayan garip güzellikte bir tasvir. Bütün eğrilerin kaçındığı, çevresinde boş bir alan oluşmuş noktayı görüyor: Kleist. Adam doktorundan başka kimseyi tanımıyor, ondan başkasıyla konuşmuyor. Ayaklarını sandalye bacaklarına dolaması, çoktan boşalmış olan çay fincanını elinden bırakmaması Günderrode'ye dokunuyor. Nezaket kuralları, onu sohbete dahil etmesini mi gerektirirdi? Yoksa belli ki önemsediği sükûnetle baş başa mı bırakmalıydı onu? Günderrode, Kleist'ın birkaç kez yakaladığı bakışlarını yorumlayamıyor.

Kendini aşırı ciddiye alan biri daha işte.

Kleist, belli ki Brentano'nun kızın üzerinde hakkı var, diye düşünüyor. Wedekind'in benim üzerimde olduğu gibi.

Doktora minnettar olduğu tartışılmaz. Wedekind, onu ölüm döşeğinde bir hastaymış gibi kayıtsız şartsız, sorgusuz sualsiz evine kabul etmişti. Muhtemelen kurtarmıştı onu; ama kurtarılanın, kurtarıcısının peşinden o nereye çekerse oraya gitmek zorunda olduğunu kim söylüyordu?

Kleist, utançtan daha azap verici bir duygu tanımıyor.

Onu Wedekind'e bağlayan şeyi bilmiyor mu sanki! Bir hastayla ilgilenmek bir doktorun görevi olabilir; ama Kleist, kurtarış biçiminden dolayı ne kendini ne de doktoru bağışlıyor. Doktoru, tek çaresini onun üzerinde başarıyla uygulayarak hastasının donukluğunu çözdü diye içten içe suçlamak nankörlüğün zirvesi olabilir: Doktor onu konuşturmuştu. Kendini tükenmiş addeden ve suskun kalmakta ısrarla direnen adamın dilini duyarlı sorularla yavaş yavaş çözmüştü. Kleist, ihtiyatlı teşviklere sonunda karşılık vermenin ona iyi geldiği kadar onurunu da incittiğini asla unutmayacaktı; bunu hem istemiş hem de bundan tiksinmişti. Çünkü, Saray Danışmanı'nın onun durumunu ürkütücü ayrıntılarla tarif eden kendi cümlelerini bir ipe bağlayıp, hastasını bu iple adım adım tehlikeden çekip çıkardığının bilincindeydi Kleist. Harfi harfine böyle bir görüntüydü bu. Kleist, Fransa dönüşü Mainz'da fenalaşarak çukurun ta dibinde yığılıp kaldığında bu duygusunu paylaşmayan kimseye tahammülü yoktu; huzuru ve sağlığı yüzünden okunan doktoruna bile. Mantıklı ve ölçülü olmak, gücü tasarruflu kullanmak – evet, yine evet! Sağlığı yerinde olan biri, hastanın derdini nasıl anlardı? Danışman, hastasını kızdırmamak için uyarılarda bulunmamıştı. O da –tuhaf insan!– durumunu en anlaşılır biçimde anlatan benzetmeyi bulunca biraz sakinleşmişti: İçine düştüğü değirmen kemiklerini tek tek kırıyor ve onu paramparça ediyordu.

Hiç kuşku yoktu; adam acı çekiyordu. Doktor onun iki büklüm olduğunu görmüş, işkence görürcesine inlediğini

duymuştu. Kleist, çektiği acının onu itiraflara zorladığını, acıyı tarif etmeye çalıştığını anımsıyor. Buna kimse uzun süre katlanamaz, doktor. Artık hafiflemek zorunda, yoksa öldürecek beni.

Kleist, sözcüklerin ruhun resmini çizemediğini o günden beri biliyor ve artık hiç yazamayacağını sanıyor.

Ama sonra soğuk bir kış günü Mainz sokaklarında dolaşmış, tarifsiz bir yalnızlık hissetmişti ve bu duyguyu sükûnetle karıştırmıştı, derken bir kapı girişinde taştan oyulmuş bir kartal görmüştü tesadüfen, Prusya kartalı sanmıştı; ruhu altüst olmuş, kendini gözyaşları içinde Wedekind'in evinin önünde bulmuştu. Tensiz bir bedenle insanların karşısına çıkan birini düşünebiliyor musunuz, doktor? Her ses azaptır, en hafif ışık gözünü kamaştırır, havayla en küçük bir temas acıtır. İşte ben böyleyim, doktor. Abartmıyorum. Bana inanmalısınız.

Size inanıyorum, demişti Wedekind duygulanarak ve bitkin adamın yatağının kenarından kalkmamıştı; Kleist ise kendini tutmak istercesine kollarını bedenine sımsıkı dolamış, yastığın üzerinde yatan başını sağa sola atarak sonunda uykuya dalmıştı. Saray Danışmanı konuğuna bir süre önce hastalığının literatürdeki adını ve kesin tanımını bulduğunu ima etmişti; gelgelelim ona bunu yapmayacağını, rahatsızlığının niteliğini ve onurunu kuru bir bilimsel ifadeyle sorgulamayacağını belirtmişti; ayrıca nesnel genelleme yöntemiyle çalışan bilimin, kişilerin had safhada azap çektiği vakalarda yetkin olduğundan kuşkuluydu; çünkü bilim, hastalığın musallat olduğu kişinin yaşamını değiştiren deneyimden, öldürücü acılar çekildiği bilgisinden yoksundu.

İyi yürekli Saray Danışmanı. İnsanların kendi kendilerine yükledikleri sorumluluklardan mahvolmayı yeğlediklerini uzun zamandır biliyor olmalı, diye düşünüyor Kleist çar-

pıtılmış bir mizah anlayışıyla, ama benim gibi kendi çöküşünü dehşetli bir özenle hazırlayan birine daha önce rastlamamıştır. Çok önemsediği bir şeyi, insanın irade özgürlüğü dogmasını bir yana bıraktı ve her hastalığın kendi şifasını içinde barındırdığı yönündeki çocuksu inancı benim yüzümden yıkıldı. Sizi kemiren ve hükmedemediğiniz bir şey var, Kleist. Ne kadar doğruydu! Katlandığımda beni boğan, ayrıldığımda paramparça eden ilişkilere bağımlı olma talihsizliği, Sayın Saray Danışmanı.

Yıllar geçtikçe hafiflemeyen, aksine daha da keskinleşen bir dert bu.

Bu insanın gururundan korkmayı öğrenen saray danışmanı, Kleist'ın ilk günlerdeki alçaltıcı sahneleri unutmuş olmasını umut ediyor olabilir; ne var ki o şanssız adam her şeyi belleğinde koruyor. Ağladığını, hatta bağırdığını, onun için bir yabancı olan saray danışmanından merhamet dilendiğini; kendini kaptırıp içini en çok yakanların adlarını açıkladığını unutmadı: Ulrike, Wilhelmine. İşlediği bir suçtan, bir hatadan dolayı çöken bu çaresizi Wedekind'in bir gün sinirlenip omuzlarından tutarak sarstığını, yahu kendinizi neden suçluyorsunuz, diye bağırdığını unutmadı. Kleist, bunun üzerine gücü tükenene kadar öfke nöbeti geçirmiş, ardından bir gece ve bir gün aralıksız uyumuştu; uyandığında sakin ve soğukkanlı bir sesle, ne yapması gerektiğini artık bildiğini, marangoz olacağını söylemişti.

Kleist, dişlerini gıcırdatıyor. Bir çare olsa da, normal bir bellek yerine kafasının içine yerleştirilmiş şu aygıtı kapatabilse; bu aygıtın yapabildiği tek şey, ona sürekli aynı düşünce zincirlerini; değişmeyen, bitmek bilmeyen, işkence eden monologları tekrarlamak; günlerce, yaptığı her işte, gittiği her yerde, hatta geceleri, saat dörtte uykusundan sıçradığında bile görünmez davacılara karşı kendini bu cümlelerle savunuyor.

Delirmek işten bile değil.
Ne demiştiniz?
Ben mi? Yok bir şey. Yanlışlık oldu. Aptalca bir alışkanlık.
Joseph Merten, ev sahibi. Frankfurt am Main'da baharat ve parfümeri toptancısı. Sanata ve bilime ilgi duyan biri.
Umarım keyfiniz yerindedir?
Gayet yerinde. Her şey mükemmel. Çok teşekkürler.
Bu adam, burjuva salonunu işe yaramaz da olsalar birkaç asalet unvanıyla süsleyen maymunlardan değildir umarım. Gerçi Wedekind ona kesin bir dille anlatmıştı, Fransa'ya komşu olmaları böyle budalaca bir kibre dayalı âdetlerin modasının tamamen geçmesini sağlamıştı hiç değilse. – Bakın buna inanırım! demişti Kleist yüksek sesle. Bu sefih millet zamanı geçmiş modaları kaldırmaktan başka bir şey beceremez zaten.
Kleist! Fransızlardan nefret ediyor olabilir misiniz?
Doğru. Onlardan nefret ediyorum. İnsanın bir zamanlar çok sevdiğinden nefret etmesi gibi, diye içinden geçiriyor Kleist.
Doktor, bu adamı birçok açıdan çözemiyor; sağlık durumu düzelince yine büsbütün içine kapandı. Konuşurken bunu isteyerek yaptığı hissini uyandırıyor. İçtenlikten eser yok. Bütün güçleri, alaycılığa yetecek kadar zoraki harekete geçirildiğinde oyun kazanılmış oluyor.
Bir gün yine şu birileriyle eğlenen konuşma tarzıyla, kâğıdın zor yandığı hususunda saray danışmanının ailesiyle tartışmıştı – özellikle de kâğıtların doldurulduğu soba adi, tıkalı, leş kokulu ve tüten türdense. Ama alevler sonunda yaprakların kenarlarını yaladığında, sayfalar sıcaktan büküldüğünde, tutuştuğunda, kömürleştiğinde içi nasıl büyük bir coşku ve rahatlamayla doluyordu. Nasıl da özgür hissediyordu kendini. İnanılmaz özgür.
Özgür mü? Ne bakımdan özgür?

Kleist'ın yüzünde yapmacık bir gülümseme belirmişti. İnsanın muhtemelen sadece kendini inandırdığı sorumluluklardan kurtulmak.

Onu daha fazla konuşturamamışlardı. Saray danışmanı, Wieland'ın mektubunu okumamış olsaydı keşke; bir İngiliz mermisinin hem bu mektubu hem de Wieland'ın kalbini parçalaması planlanmıştı. "Kafkas Dağları ve Atlas Dağları üzerinize üzerinize gelse bile, Guiscard'ı tamamlamak zorundasınız." Tanrım, rezil oldum. Wedekind, yazarların kendi aralarında daima böyle konuştuklarını düşünecek ve sinir sistemi bozulmuş bir adamın dostlarının aşırı taleplerinin kurbanı olduğu sonucu çıkacak bundan.

Kimim ben? Rozetsiz teğmen. Bilimsiz üniversite öğrencisi. Makamsız memur. Esersiz yazar.

Melankolik. En iyisi bu formülü benimsemek, mutlaka ihtiyaç olacaktır.

Yeter ki yeniden yazmayayım. Her şeye evet, ama buna hayır.

Günderrode, salonu boydan boya geçip yanına geliyor ve boş fincanı elinden alıyor. Birinin arabasına binmek zorunda olduğu için insanın istediği zaman gidememesi ne kötü. Dakikalar nasıl ağır ilerliyor. Neler oluyor? Bettine, Günderrode'nin büzgülü bez çantasından bir şey almak istiyor anlaşılan. Hay aksi! Düşürüyor elinden, içinden parlak bir şey fırlıyor, pürüzsüz parkenin üzerinde kayıyor. Çok tuhaf: Bir hançer. Kleist, hemen fark edip silahı yerden alıyor ve Günderrode'ye uzatıyor.

Genç bir hanımın pudra kesesinin içinde tuhaf bir alet, Fräulein.

Tuhaf mı? Olabilir. Bana çok doğal geliyor.

Bettine, hançeri Günderrode'nin elinden çekip alıyor. Bunu nicedir yakından incelemek istiyordu. Günderrode'nin yanında taşıyacağı kimin aklına gelirdi!

Herkes işaret almış gibi ayağa kalkıyor. Kleist, Savigny'nin Günderrode'ye, "Her zaman mı?" diye usulca sorduğunu, kızın da "Her zaman," diye yanıtladığını duyuyor. Savigny, başını üzüntüyle iki yana sallıyor. Hançer elden ele dolaşıyor, bıçağını inceleyip keskin olduğunu söylüyorlar, gümüş kabzasına hayranlıkla bakıyorlar. Günderrode'nin hançerini herkes tanıyor, Kleist şaşıp kalıyor. Güzel ikizler Charlotte ve Paula Servière göstermelik bir kavgaya tutuşuyor, Wedekind araya girip silaha el koyuyor, yarı ciddi bir sesle, bariz tehlikesi nedeniyle bir doktor olarak bunu alıkoymaya hakkı olduğunu belirtiyor.

Bunu yapamazsınız, diyor Günderrode, son derece ciddi bir tavırla ve herkes susunca Saray Danışmanı bir reveransla hançeri kıza iade ediyor. O da kayıtsız bir tavırla çantasına sokuyor.

Anlaması zor bir olay. Çift kanatlı kapı doğru zamanda açılıyor, bir hizmetli şarap getiriyor. Oysa sadece çaydan söz edilmişti! Merten, itiraz kabul etmiyor. Yörenin şarabıydı, ağırlama sayılmazdı. Ayrıca kendi şaraphanesindendi, kalitesine kefildi. Adamın içkiyi sevdiği belli.

Kleist izliyor: Hançer oyunu Savigny'nin keyfini kaçırdı; ayrıca Günderrode'nin Savigny'yi bir kenara çekip onunla baş başa konuşmak istediği hususunda yanılmadığını düşünüyor; gelgelelim Savigny kızın ifadesini görmezden gelip Kleist'a dönüyor – işine gelen bir bahane: Duyduğuma göre Paris'ten gelmişsiniz.

Müthişsin, Savigny. Oyalamayı çok iyi biliyorsun, dostum. Işığın sönmesini sağlayıp beni karanlıkta tek başıma bıraktın.

Günderrode, etkinliğini kabul etmediği pek çok şeye bağımlı olmaktan nefret ediyor, en çok da içinden bunlar geçerken yakalanmaktan nefret ediyor. Utanıyor. Savigny'ye, Günderrodeciğin çok iyi, ancak zayıf biri olduğunu söyle-

mişlerdi, o da bunu kıza aktarmıştı. Savigny şimdi, Kleist'a araştırmalar yapmak üzere Paris'e gideceğinden uzun uzadıya söz ediyor. Kleist, belli ki mesafeli duruyor. Paris'e mi? Eh, tabii, hakiki bir bilim insanı için gerekli... Savigny yine söz alıp, ah, diyor, bir yazar olarak emeğinizin karşılığını alamadınız mı?

Boş laflar. Bütün ağızlar bir anda sussa da düşüncelerin sesi yükselse. Savigny'nin duysa Günderrode'yi kınayacağı en dizginsiz arzularından biri bu. Belli bir duruş olmalı, derdi Savigny... Demek istiyorum ki Günderrodecik, insanlar hakkınızda sadece bunları bilirken şu ünlü gölge ve ışık sizin mizacınıza uymuyor.

Nasıl da tanıyorum bu adamı! Yumuşak başlılıkta, hüzünde, özlemde ileri gitmeyeceksin – net ve sağlam olacaksın, ama yaşamın tadını sonuna kadar çıkaracaksın. Ah, Savigny. Ne demek ki bu? Günderrodecik seni artık rahatsız etmesin demek. Yerini, arka planda durmayı bilmeli bu çirkin Günderrodecik, sizin sevimli kuzunuz; hem bu konuda ağzını açmamalı; tabii işin en harikası, en rahatı bundan sevinç duyması olurdu. Kimsenin vicdanını rahatsız etmemeli. – Eh, adam haklı.

Kleist'a karşı da haklı; öteki budalalık yapıp sinirlenirken, onun üstünlüğünü koruyan yüzünden okuyorum bunu. Ama kekeliyor ya da adı her neyse; şimdi olduğu gibi sadece heyecanlandığında cümlelerin akışını kesen bir konuşma engeli belki de. Doğru mu duyuyorum? Rousseau üzerine mi tartışıyorlar? Rousseau, diyor Prusyalı yüksek sesle, Fransızların ağzından çıkan her dört sözcükten biridir. Şimdi Paris'e gitse ve bu senin marifetin, deseler nasıl utanırdı. Günderrode'nin genç adamı uyarması gerekecek. Savigny bu konuda herkesten üstün. Onun hangi tavırla karşılık vereceğini genç kadın şimdiden biliyor: Haddinden fazla şaşıracak. Nasıl yani? diye soruyor Savigny, tam da Günder-

rode'nin beklediği tonda. Rousseau'nun fikirlerinin izlerini bugünün Fransa'sında mı arardınız? Bunun üzerine Kleist alaya varan bir mesafeyle ve buz gibi, kesinlikle, diyor. Gerçekleştirilmesini amaçlamadan ortaya neden fikir atılsındı ki?

Günderrode, Savigny'nin güzel kafasının içindeki düşünceleri okuyor: Ha, böyle biri demek bu! Şu hevesli cinsten! Savigny'nin paylamalarına karşı kendini defalarca savunurken nasıl başarısız olduğunu biliyor Günderrode, hele ki hoşgörüsüne karşı; adamın acı çektiğini görebilme arzusuyla nasıl yanıp tutuşmuştu; Savigny'nin ona lütfettiği ilginin derecesinin artık isteklerine uymadığını kendine itiraf ederken nasıl azap çekmişti; hissettiklerinin ilgi değil, tutku olduğunu duygularının gitgide artmasından kavradığını anımsıyor şimdi. Kırılganlığının, aldığı terbiyenin ve yaşam koşullarının tamamının, onu aslında ne durumda olduğunu adamdan gizlemeye ittiğini biliyor. İyi, belki de gerektiğinden fazla becerdiği ve onu rahatlatan bir yanı var: Rol yapma sanatına hâkim olması; Savigny bunu bir seferinde başına kakmıştı – bu önemli konu, aralarında her zaman olduğu gibi yine dolaylı yoldan gündeme gelmişti: Genç Werther'in acılarından söz ediliyordu her zaman, ama başkalarının da kendilerine göre acıları vardı; tek fark, basılmamış olmalarıydı. – Günderrode bu cümleyi yüz kez, bin kez okumuştu, etkisi hiç azalmıyordu, Savigny yüzünden kendine yaşattığı onca aşağılanmanın acısını bu cümleyle bastırıyordu. Mektubunuza çok, ama çok sevindim...

Doğru mu hâlâ? Her şey değişmiş mi? Olabilir mi? İnsanın kendini kandırmasına ihtiyacı kalmadığında artık acıtmıyor mu, eskisi kadar acıtmıyor mu, Savigny? İkimiz çok yakın arkadaş olmasaydık, her şey doğallıktan korkunç derecede uzak olurdu, demek istemiştim size...

Eliniz, Savigny, ağrıyor mu hâlâ?

Nasıl? Lütfen, Karoline! Genç şaire felsefe ve yaşam arasında çizili sınırları göstermeye çalışıyorum...
Eliniz, Savigny. Artık ağrımıyor, değil mi?
Sen öyle olmasını istediğine göre, Günderrodecik, hayır, ağrımıyor.
İşte bakın! Şu araba kapısıydı sadece. Ciddi bir yanık meydana gelmemiş.
Doktorların yanılabildiğini herkes biliyor. Ama fayton kapısını çarparak kapatan kişi canımı çok yaktı, bana inanmalısın.
İnanmaz mıyım? Hasta elinizin hikâyesi çok güzel, eliniz daima sağlıklı kalsaydı şimdi olduğu kadar sevemezdim belki.
Artık sadece benim değil, bizim arkadaşımız olduğunuzu sakın unutmayın, Günderrodecik.
Nasıl unuturum, Savigny! İkiniz, Gunda ve siz benim yazgımsınız artık.
Düşte ya da son görüşmemizde böyle konuşuyoruz. Kleist, düşte geçen bu sohbeti bölmüyor, hissediyor ama geri çekilme ihtiyacı duymuyor.
Sizin erkek kardeşiniz olsaydım, Savigny ya da Gunda'nın kız kardeşi.
Günderrodecik, sen aptal bir Günderrodeciksin.
Böyle uyurgezer gibi dolaşmaya devam, düşmekten korkmak yok. Çünkü dünyadaki herhangi bir şeye bağımlı olmak, özgür olmamak ve her ilişkide ilk ve tek kişi olmak duygularımı galeyana getiriyor – bütün gücüm ve cesaretimle sıklıkla kendimi ikinizden koparmak ve kendime ait ayrı ve mutlu bir yaşam sürmek istediğimi düşünebilirsiniz rahatça.
İlginç duygular ve amaçlar, Günderrode. Olağanüstü cumhuriyetçi bir zihniyete sahipsiniz; Fransız Devrimi'nin küçük bir kalıntısı olabilir mi acaba? Bu durumda buradaki

dostumuzla iyi anlaşırsınız mutlaka; düşünce dünyasının eylem dünyasından özenle ayrı tutulmasının yararlı bir düzen olduğuna ne yaparsam yapayım inandıramıyorum onu. Yarar bunun neresinde, diye soracaktır size.

Bana az önce aynen bunu sordu. Ben de ona ve sana şunu söylüyorum: Yarar, bu akıllıca düzene borçlu olduğumuz düşünce özgürlüğündedir. Hayallerimizin gerçek ilişkilerde yer bulmasından korkmak zorunda kalsaydık eğer, düşünce yapımıza nasıl bir kısıtlama geleceğini gerçekten göremiyor musunuz? Aman Tanrım, hayır: Felsefeye olduğu gibi güvenilmemesi, yaşamın ideallerle ölçülmemesi yasadır.

Geriye şu soru kalıyor: Her zaman geçerli mi bu? İstisnasız mı?

Kesinlikle. Bizim beşeri sistemlerimizin bütün kaçınılmaz yetersizlikleriyle dayandığı en üstün yasadır bu, Kleist. Buna karşı çıkan suç işlemekten kurtulamaz – ya da çıldırmaktan.

Ha, diyor Kleist sevinmişçesine. Size çok teşekkür ederim. Goethe'yi anlama dersi veriyorsunuz bana.

Bunu bana açıklamalısınız.

Daha sonra, Savigny, daha sonra belki. Yani felsefe, sizin de söylediğiniz gibi temelsiz ve asılsız oldu artık. Buna güvenebilirsiniz; benim gibi Fransa'da yaşamış olsaydınız ve görmek zorunda kaldıklarımı görseydiniz ne demek istediğimi anlardınız. Felsefenin temelleri değiştirildi, düşünce zeminsiz kaldı.

Yetersizlik – onun sözü Savigny'nin ağzından çıktı. Kleist, suskunlaşıyor, pencere önünde yalnız şimdi, bakıyor gibi göründüğü manzarayı görmediğine bahse girilebilir; görseydi içinden mutlaka bir ses çıkarmak, sevinç göstermek, övmek gelirdi. Doğduğu toprakları ömrünün sonuna kadar gözünün önünde canlandıran kişilerin, çam ormanı, düm-

düz yeşil göller; çavdar, pancar ve patates tarlası dışında başka hiçbir şey algılayamadığı olurmuş. Kleist, onların düşünce fısıltılarını arkasında duyar gibi oluyor. Saat dördü vuruyor, zaman çok ağır ilerliyor, arkasında kalan salonda insanlar anlaşılan geçerli tarz olarak gördükleri o özgür ve kusursuz tavır içinde azimle hareket ediyor. Burada göz yumulan, hatta belki beklenen âdetler Kleist için yeni, ama bir anlamda çekici de. Birkaç kişi dışında hiçbiri değerimi anlamıyor, diye düşünüyor.

Çok haklısınız, diyor yanı başındaki bir ses. Savigny'den hiç beklenmeyecek bazı sözler var.

Yetersizlik, diyor Kleist. Ama nereden bileceksiniz...

Genç kadının dudakları titriyor.

İnsan sizin yanınızda dikkatli olmalı.

Çoğunluk öyle yapıyor.

Çoğunluğun yaptığını yapmamalı mıyız? Başka bir seçenek? Konuşmanın başka bir yolu var mı?

Düşünüyordum az önce, diyor Kleist ve gerçekten de yetersizliğin karşıtının ne olduğunu düşündüğüne inanacaktı az kalsın.

Uzlaşma, diyor Günderrode. Anlaşma.

Bilgi sahibisiniz. Sesinizde bir küçümseme duyar gibiyim sanki?

Böylesine kudretli ve gerekli olan küçümsenir mi?

Yani bunlara uyulması gerekiyor.

Mümkünse mutlaka.

Bir Delphi Kâhini, ama Kleist böyle şeylerden hoşlanmıyor. Yetersizliği kendi bedeninden tanıyan biri bundan söz etmeli sadece.

Anlaşılan başkalarının duyguları hususunda aşırı bir duyarlılıkla donatılmış bu kadın konuyu değiştirip, olabilecek en sıradan ses tonuyla soruyor: Buraya daha önce gelmiş miydiniz?

Kleist onu yanıtsız bırakmıyor: İki kez. En son kız kardeşimle. Buranın kıyılarını gemiden göründüğü açıdan bilirim. Ulrike'yle yaptığımız Ren yolculuğu, onunla birlikte geçirdiğimiz her uzunca zaman gibi tartışma ve yanlış anlamalarla sonuçlanmıştı. Nedenini biliyoruz, ancak asla açıkça dile getiremeyiz. Manzaradan etkilendim, şu Günderrode'ler ve Brentano'lar duyarsız Prusyalının arkadaşlarına mektuplarda neler yazdığını ve ezbere hatasız ne alıntılar yapabildiğini duysalar şaşırıp kalırlardı: Ama değerli bahçıvanlarımızın belli ki *con amore** çalıştığı Almanya'nın en güzel bölgesi, nehir boyunca gezdiğimiz Mainz ve Koblenz arasında kalan Ren kıyısıdır. Şairlerin düşlerini andıran bir yöre bu, en güçlü imgelem bile bu kâh açılıp kâh kapanan, kâh yeşermiş kâh çorak, kâh gülen kâh ürperten vadiden daha güzelini yaratamaz.

Çok erken ve kolayca üne kavuşan doğuştan şanslı Brentano bile burada mutlaka dikkat kesilir, yabancıya sarılır ve doğru yol izlendiği takdirde bu tür cümlelerin Almanya'daki bütün okul kitaplarında yer alacağını topluluğa müjdelerdi. Ne kolay ve tekrar tekrar baştan çıkıyoruz, ama bir gün kendi mezarımızın ötesinde doğru yol izlenecek ve her şey, âdetlere, makama ve unvana göre değil, değerine ve asaletine göre değerlendirilecek. Hayal işte!

Şimdi –ender rastlanan bir manzara bu–, üç Brentano; Clemens, Gunda ve Bettine salonun ortasında bir arada duruyor, birbirlerine sadece kardeşlerin gülümseyebildiği gibi gülümsüyor, kadehlerini karşılıklı kaldırıp tokuşturuyor ve içiyorlar. Fizyonomileri değil ama mimikleri ve duruşları şaşırtıcı bir ailesel benzerlik sunuyor. İnsan kendini bu dünyada vazgeçilmez addedince böyle davranıyor herhalde, diye düşünüyor Kleist. Kendine, bu insanların kibirli olduğuna karar verme hakkı tanıyor, çünkü özgüven eksikliği nedir bilmemek bir miras onlarda ve bunun farkında bile değiller.

---

* (It.) Seve seve. (ç.n.)

Ayrıca hepsi, hatta adam bile kendince alımlı. Koyu renk gözler, solgun alın, koyu kumral kıvırcık saçlar. İtalyan havası, Wedekind ima etmişti zaten. Özgüvenli insanların şu konuşkanlığı yok mu bir de... Dilleri dolaşmıyor, kekelemiyorlar. Boy bos, görünüş, tavır –Kleist zaten itiraf ediyor– şu asil dedikleri türden.

Güzel ırk.

Tamam. Yeter. Beyninin durduk yerde ürettiği şu şöhret düşkünlüğünü, şu saçmalığı güçsüz düştüğü zamanlar kontrol edemiyor. Okul kitabıymış! Kendini gülünç duruma düşürüyor.

İçindeki müziğin susmasının ona ne denli acı verdiğinden doktora bir gün yakındığını az çok anımsıyor. Geçen sonbahar Paris'teki o ürkütecek kadar boş odasında duyduğu sinir bozucu kötü sesler bile kulağında; odadan bir türlü çıkmayan soğuk duman kokusu başını ağrıtmış ve ağrı öyle şiddetlenmişti ki, ondan kurtulabilmek için dünyanın ekseninin değişmesine razı olmuştu.

İşte yine. Acılarımız zirveye ulaştığında değil –çünkü bu noktada hayvanlar gibi suskun oluruz–, sonrasında meydana çıkan, ikiyüzlülükten ve kibirden arınamamış edebi manevralardan ölesiye nefret ediyor. Razı olmuştu! Nefret ettiği kentten kaçıp, kendini kuzey Fransa'nın sisli kıyılarına attığında, yaşamının kutuplarını bile isteye değiştirmemişti sanki! Çünkü insan kılığındaki şeytanın, gelmiş geçmiş en büyük düşmanının emri altına girmek ve onun hizmetindeyken İngiliz adasında can vermek istiyordu. Napoléon. Oysa dünyanın öbür ucuna kadar kaçması gerekirdi ondan.

Beyninin içinde kaos var. Kleist, yanlış yollarda bocalamasının nedenlerini unutmaya başlıyor, yaptıklarını görme gücü –ki bir zamanlar muhtemelen sahipti buna– kaybolup gidiyor. Beyninin o günlere kapalı olduğunu herkese karşı savunmak zorunda. Wedekind'in anahtar sözcüğü melan-

kolik, bunca şeyin üzerini kendi gözünde bile örtemeyecek kadar belirsiz ve gizemli. Hiç kimse, dünyadaki kötülüklere karşı direnişi böylesine güçlüyken, içindeki bu kötülüklerin boyunduruğu altına illa girme dürtüsünün farkında olarak uzun süre yaşayamaz. Başka tanımlamalardan korktuğumuz için kötülüğe geçici olarak yedek bir isim verdiğini de biliyor. Napoléon. Kleist, o iğrenç sözcüğün şiştiğini; bütün kinini, kızgınlığını ve kendini küçümsemesini de emerek kabardığını hissediyor. Ayrıca ruhunun bütün bulanık akıntılarının kendileri için hazırlanan yere değil, bu adın çekimine kapılarak –işte bu gerçek olmamalı– ona doğru sürüklediğini de duyumsuyor.

Üzerine kasım ayının kasveti çöken Fransız kıyılarından ayrılıp Paris'e nasıl döndüğünü ve Prusya elçisinin ilettiği kesin yürüyüş emriyle yola koyulup Potsdam'dan Mainz'a nasıl geldiğini o güne kadar kimseye söyleyemedi, kendi de bilmiyor ve bilmek istemiyor; çünkü lanet olası Korsikalı planlarını değiştirmişti, ölüme susamış Kleist'ın tek arzusunu yerine getirmeyerek donanmasını İngiltere'ye yollamamış ve çaresiz adamın özlemini çektiği savaş meydanını yaratmamıştı.

Tek bir tını çıkaramayan bozuk bir çalgı, göstermelik onarılmış. Ne kırmaya ne korumaya değer. Durum uygun, doktor, umutsuz, sorumluluğu kalmamış. Çok uygun.

Kleist?

Yaşamımda bir kez, imalı sitemlerde bulunmadan olduğum gibi olmama izin veren kişiye rastlamak istiyorum, Sayın Danışman.

Mevcut durumla bağdaşamayan kişi hayatını nasıl yoluna koyacak?

Doğa, bazı insanları ölçüsüzlüğe karşı korunma yeteneğiyle donatmış. Bu insanlar abartılı davranışları ve düşünceleri itip kendilerinden uzaklaştırıyorlar. Kleist, doktorun şeytan

görmüş gibi karşısında irkildiği anı belli bir zevkle anımsıyor. En olumlu özelliği meslek kaynaklı merak duygusu olan doktor, en değerli belgelerini yakan birinin neler hissettiğini sormuştu. Kleist, hiç duraksamadan ve yüzünde doktorun sonradan "coşkulu" diye tanımlamak zorunda kaldığı bir ifadeyle yanıtlamıştı: Hiçlik önümde apaçık duruyordu artık.

Danışman, o noktada konuşmayı sonlandırmıştı. Hastasını anlamaya çalışmaktan vazgeçmişti. Kleist'ın işine gelmişti bu. Wiesbaden'a daha sık gidiyor, günlerini ve gecelerini papaz konutunda geçiriyor ve Wedekind'in onu alaycı bakışlarla karşılayıp kadınların üstün şifa verme gücüne dair arada bir laf sokmasına katlanıyordu. Farkındaydı: Papazın kızı Marianne saf bir çocuktu, başkalarının kanıtlanmış kabul ettiği şeyleri düşünmeye bile cesareti yoktu. Kleist, kent dışında kızla dolaşıyor ve ona seyahatlerini anlatıyordu. Anlayışlı bir adam olan papazın bir gün kaygılı bir bakışına başını iki yana sallayarak karşılık vermişti. Keyfine göre gelip gidebilmek ve kimsenin ondan bir istekte bulunmaması Kleist'in hoşuna gidiyordu. Ama kızın davranışındaki ufak bir değişiklikten, gösterdiği utangaçlık belirtilerinden anlamıştı: Artık beklenti uyandırmadan onun yakınında olamayacağının işaretiydi bu. Bildik hikâye.

Seyahate çıkıyorum, Sayın Danışman. Yakında.

Doğrusu elbette bu olacaktır, Kleist. Ama üzülmeniz gerekmez.

Kleist, ona bir örnek vermek istediğini, ama konu köpeği olduğu için gücenmemesini söylüyor. Bu süreliğine onu konuklardan ayıracağı için kusura bakmamasını istiyor.

Tam anlamıyla küçümseme bu. Onlarla kimse ilgilenmiyor. Birbirlerini uzun zamandır tanıyanlar değişmeyen sohbetlerini sürdürmenin keyfi içindeler ve bir yabancının meseleleriyle üstünkörü ilgileniyorlar sadece. Günderrode,

Savigny'yi sonunda yakalamış, o öğle sonrası sanki belirleyici bir şey konuşulacakmış gibi hissediyor. Oysa kararların çoktan verildiğini biliyor. Onu zehirleyen küçük bir parça kalmış. Mutlu olma ihtiyacı mı? Köküne kadar anlaşılmak için son bir deneme mi? Günderrode alaycı bir tavır takınmak istiyor.

Beğeninizi kazanmak, mükemmel olmama yetmiyor, Savigny. Aksi halde bana çılgınca âşık olmanız gerekirdi ki ben buna inanmıyorum. Neyim varsa itaatle ayaklarınızın önüne seriyorum, siz de kaldırım taşı gibi çiğniyorsunuz. Sevginizi nasıl kazanacağımı söyler misiniz bana?

Şu zincire asılı altın saati benim yanımdayken bir daha asla boynuna takma diye seni uyarmamış mıydım, Günderrodecik? Ama görüyorum ki hâlâ yapıyorsun.

Çünkü hiçbir altın saatin, daha doğrusu Günderrode'nin hiçbir şeyinin sizin için tehlike yaratamayacağını biliyorum, Savigny. Ama şunu söyle: Düğününden sonra fanilana diktiğim şirin muska etkili mi değil mi?

Sevgimi nasıl kazanacağını soruyorsun. Oysa mükemmellik dışında gerekli olan şeyi biliyorsun sen: Bağımsızlık ve özveri arasındaki ilişkinin dengede olması.

Sizden daha ilginç bir şey duyacağımı sanmıştım, Savigny.

Beni iyi dinlemiyorsun çünkü, Günderrodecik, vurgundan anlıyorum bunu. Sendeki güven eksikliğinden, senin abartılı bağımsızlığından ne çok yakındım.

Çok naziksiniz. Saçma dememek için abartılı diyorsunuz. Size "sen" dememi bana açıkça yasaklamanız anlamlıydı, çok anlamlıydı. Hâlâ eksik bir şey kalmıştı. Bununla tamamlandı. Ama yakınmıyorum. Başkasının hakkında yanılan kişi, daha büyük bir haksızlık yapmıştır.

Taşkın, sağı solu belli olmayan, ölçüsüz, abartılı. Ah, Savigny. Hepi topu bir şiirdi, evet, itiraf ediyorum, biraz hızlı, biraz taşkın bir hareketti. "Düşteki öpüşme." Düğününden

iki hafta önce sana ne getirecekti ki? "Bir öpücük bana can verdi..." Eklemek zorunda kalmıştım, kendimi tanıyamaz olmuştum: Doğru. Günderrodecik böyle düşlüyor. Peki kimi düşlüyor? Çok sevimli ve daima sevilen birini.

Ah, Savigny. İnsan utanmaktan öte gidemez, pekâlâ susabilirdin. Hakiki acı karşısında susmalıydın, hissetmeliydin bunu. Sımsıkı zincirlenmiştim, anlamalıydın. – Şimdi "idim" diye düşündüm.

Savigny! "İdim" diye düşündüm az önce.

Ee? Seni bunda böyle sevindiren ne? Öğrenebilir miyiz?

Hayır, Savigny. Öğrenemezsiniz. Her şeyin bilinmesi gerekmez, önemli olan ikimizden birinin bilmesi. Aklıma şimdi kısa bir hikâye geldi, bunu size mutlaka anlatmalıyım. Birkaç yıl önce genç bir adamla Leonhardi malikanesinin terasında duruyorduk, yalnızdık, onunla konuşmayı çok istiyordum ama bir kaygı –belki de kalp çarpıntısıydı– beni durduruyordu; genç adam da bir süre sustuktan sonra suskunluğun hoş olmadığını düşünmüş olmalı ki, erkek kardeşiniz nasıl, diye sordu. Hâlâ Hanau'da mı? – Bu soru bende son derece olumsuz bir etki yarattı ve içimi hoşlanmadığım bir duygu kapladı. Siz söyleyin, bu genç adam çok daha doğru düzgün bir şey soramaz mıydı?

Şimdi oldu, arkadaş. Savigny hak etti bunu. Aptal Savigny'den aptallığının acısını çıkar.

Daima sadece kendinizi görüyorsunuz. Şu dost yine ne hain, ne alaycı, ne iğrenç değil mi? Sakin ve uysal olmak varken... Oysa neden iki âmâ köpek gibi birbirimizin yanından geçip gittiğimizi anladım şimdi, demek istemiştim sadece. Keşke siz de anlayabilseydiniz.

Siz her zaman yolunuzdan biraz sapmamış mıydınız, sevgili dostum? Arkadaşlıkta da?

Sevgili Savigny, bu soru bunca zamandır ne dostunuzdan, ne kız kardeşinizden ne de Günderrodeciğinizden haberi-

niz olduğunu göstermiyor mu? Çözemediğiniz mizacının size esrarengiz geldiğini göstermiyor mu? Kime inanabileceğinizi anlamak için uğraşmak istemediğinizi göstermiyor mu? Kendi gözünüze mi, yoksa beni kâh fettan, kâh soğuk, bazen güçlü erkeksi bir ruh, bazen de uysal dişiliğin timsali olarak gösteren dedikodulara mı inanacağınızı anlamaya çalışmadığınız ortaya çıkmıyor mu? Maskelerin ardındaki yüzümü gerçek bir dost gibi görmeyi bilemediniz.

Dilediğince söylen, Günderrodecik. Savigny hak etti bunu.

Ciddiyim, dostum. Yüreğim sizden yüz çevirdi: Şimdi hatırladım, deminden beri sana söylemek istediğim buydu, benzimin solmadığını kendi gözünle görüyorsun işte. Çok işim var, Savigny. Müller'in İsviçre tarihini birine okutup dinleyeceğim; Schelling'i büyük bir tutkuyla inceliyorum ve tüm saçmalığına karşın sana söyleyebilirim: Bir tiyatro oyunu yazıyorum, bütün ruhumu bu işe verdim. Kendimi buna öyle bir coşkuyla kaptırdım ve içine girdim ki, kendi yaşamım bana yabancı geliyor: Anlıyor musun, Savigny, daha iyi bir şey yapamazdım. Gunda, insanın kendini benim sanatım kadar küçük bir sanatın eline bu ölçüde bırakmasının saçma olduğunu söylüyor. Eğer hataysa, seviyorum ben bu hatayı. Beni bütün dünyaya karşı koruyor. Birçok şeye, hatta kendi çelişkili mizacıma bile inanmama yardım ediyor. Yoksa yaşayamazdım, sevgili Savigny, bunu sana söylemem gerekiyordu. Bu konu bundan sonra aramızda bir daha asla açılmasın.

Ne uzun bir konuşmaydı, sevgili dostum. Savigny bunu hiç unutmayacak.

Kleist, onların ayağa kalktığını göz ucuyla görüyor. Savigny'nin yüzünde beklenmedik bir hareket algılıyor sanki, Günderrode'nin mimiklerindeyse beklenmedik bir kararlılık. Savigny, genç kadının eline doğru eğiliyor, uzun süre böyle kalıyor; sonra hızla birbirlerinden ayrılıyorlar.

Günderrode, onu pencere önünde bekleyen Bettine'nin yanına gidiyor, Savigny ise nezaket gereği ya da ilgilerini çektiği için Kleist'ın çevresini sarmış erkek topluluğuna katılıyor. Saat dört buçuk.

Wedekind, koruması altındaki adamla yorucu bir şekilde baş başa kalmaktan kurtulduğu için mutlaka rahatladı ve Kleist'ın izniyle, Kleist'ın doktorunun köpeğiyle ilgili yaptığı ilginç bir gözlemi aktarıyor: Bello, zararsız ve sadık bir hayvandı, Kleist'ın evlerine geldiği daha ilk günlerden itibaren konuklarıyla dostluk kurmuş ve gezintilerinde ona eşlik etmişti. Kleist bir defasında, daima zevkle itaat eden köpeğin iki komut arasında kaldığını görmüştü. Hayvan muhtemelen her iki emri de zorunlu sayıyordu: Önce Wedekind'in karısı köpeğe mutfak penceresinden seslenip, sıklıkla yaptığı gibi küçük kızlarının başını beklemesini istemişti; sonra Kleist köpeğe yoldan ıslık çalıp, birlikte yürümek için çağırmıştı. Köpek bunun üzerine mutfak penceresi ve avlu kapısı arasında koşup durmuş ve Kleist'ın belirttiği üzere mutsuz bir ifade takınmıştı. Deney amacıyla, ne Kleist ne de danışmanın eşi komutunu geri çekmişti. Köpek, bu anlaşmazlık karşısında şaşkına dönmüştü. Gözleri, köpeklerde yorgunluk ifadesi olan ince bir zarla kaplanmıştı ve karşı koyamadığı bir uyku ihtiyacı duyunca danışmanın karısıyla Kleist'ın tam ortasına yatmış ve hemen uykuya dalmıştı.

Dinleyenler şaşıyor, gülüyor, alkışlıyor. Bütün gözlerin üzerine çevrildiği Kleist ekliyor: Evet, ben ve danışmanın sayın eşi, hayvanın bu garip tavrı karşısında gülmüştük. Ama sonra bu olayı düşününce, zavallı köpek, demiştim kendi kendime. – Beyler bu olayın değerlendirmesini yaparken Kleist düşünüyor: Yaşam boyunca uyunabilseydi keşke.

Wedekind, ne yazık ki yersiz bir görüş bildirmeden duramıyor. Bay von Kleist, diyor gülümseyerek, kendini belli bir ölçüde güzel Bello'nun yerine koymuş gibi duruyor.

Ne anlamda, diye merak ediyorlar.
Kleist, Wedekind'in acilen susması için dua ediyor. İçini açmanın karşılığı daima intikam oluyor. Olabildiğince uzatmadan şöyle diyor: Hayvanla ilgili benzetme şakaydı, ama hayvanın başına gelen şeyin insan yaşamının kimi çözümsüz durumlarıyla benzerliği aşikârdı.
Örneğin? – Ev sahibi Merten. Evinde böyle derin sohbetlere girilmesi adamın gururunu okşuyor.
Soru soran, yanıtını da alsın. Örneğin şu vaka, diyor Kleist: Biri, haklı ya da haksız, bir yazgıya uyması gerektiğine dair içinde baskı hissediyor; ancak maddi olanakları ne yurtdışına gidip özgürce amacı uğrunda çalışmasına ne de kendi vatanında bir görev üstlenmeden yaşamasına izin veriyor. Ama bu görevi elde edebilmek için kendini dayanılmaz ölçüde alçaltması gerekecektir, bu da yazgısıyla ters düşecektir. *Voilà.** Buyurun size bir örnek.
Sessizlik. Sonunda Merten kendiliğinden, Kleist'ın *Schroffenstein Ailesi* trajedisini okuduğunu ama okuyarak yazara işkence ettiğini biri söylese inanmayacağını söylüyor; Bay von Kleist'a, edebiyat çalışmalarınızın geliriyle mütevazı bir hayat sürebiliyor musunuz, diye soruyor.
Para için kitap yazmak mı? Asla, diye çıkışıyor Kleist beklenmedik bir sertlikle. Sonradan kendi alanımda boyunduruk altına girmek için mi beni hiç ilgilendirmeyen, bana çok uzak bir alan olan orduda yabancı amaçlara hizmet etmeye karşı çıktım ben?
Aman Tanrım, kime söylüyorum ben bunları.
Kleist her mimiğin ardındaki düşünceyi, her sözün ardındaki anlamı ve her hareketin nedenini gördüğü için hüzünlü bir netlik yaşadığı anlardan birinde bulunuyor yine; çünkü kendisi başta olmak üzere her şey zavallı bir çıplaklıkla or-

* (Fr.) İşte buyurun. (ç.n.)

tada duruyor, içi tiksintiyle doluyor ve sözcükler onun ve herkesin ağzından kurbağalar gibi sıçrayarak çıkıyor. Bettine'yle birlikte bir pencere pervazının kenarında oturan Günderrode'den gelerek içine işleyen şey, tuhaf bir biçimde etkiliyor onu: Yaşamın dinmeyen yaralarına merhemdir şiirler. – Bu kadının başkalarıyla konuşurken bile onu kastediyormuş gibi durması ve larvalar arasında ona tek hakiki şey gibi görünmesi garip.

Derken Brentano, Kleist'ı etkileyen ciddi bir sesle şöyle diyor: Haklısınız, Kleist. Günümüzde şiir yazmak olanaksız. Şiir sanatı için bir şeyler yapılabilir yalnızca. Şair çölde yaşıyor, yaban hayvanları üzerine saldırıyor, çünkü şarkılarla hepsini ehlileştirmek olanaksız, maymunlar da arkasından dansını taklit ediyor.

Kleist da aynı şekilde ciddi bir sesle hiç düşünmeden yanıt veriyor: Hayat gitgide daha karmaşık bir hal alıyor ve güvenmek zorlaşıyor.

Bir sessizlik oluyor, ama kimse sıkıntılı değil. Günderrode'nin onları dinlediğini Kleist görüyor, işine geliyor bu. Başka biriyle dolaylı yoldan konuşma becerisinde idmanlı bir adam o. Şimdi grubu bilgilendirmek istiyor. Memleketi Prusya'ya bir daha hiç dönmemeye birkaç kez karar verdiğini söylüyor.

Nedenini sormuyorlar. İmgelemleri doğru sorular sormaya yetecek kadar güçlü değil. Bu durumun yabancısı değil Kleist. Zavallı beyinler. Ünlü ve eski bir soyun mensubu genç bir Prusyalı asilzadeyi vatanından uzaklaştıran ne olabilir ki? Mantığı kabul etmese de vatanına tutkuyla bağlı olduğunu kendi söylüyor şimdi. Daha birkaç yıl öncesine kadar bu vatana gençliğini severek feda etmişti ama beyler bunu anlayamazdı şimdi, çünkü onlar sürekli değişen sınırlar içinde yaşamaya ve değişen hükümdarlarca yönetilmeye alışkındı ve görünüşe bakılırsa yakında bir yabancının

idaresi altına gireceklerdi. Oysa o –bu düşünce aklına ilk kez geliyordu– hiçbir zaman gerçek bir toplum içinde değil, kendi devlet anlayışı içinde yaşamıştı. Bu meseleyi ve sonuçlarını daha sonra araştıracaktı.

Sınırı ilk kez geçtiği gün, vatanından uzaklaştıkça vatanının da gitgide onu dışarıda bıraktığını anladığını söylüyor; bu topraklara karşı kendine yüklediği ancak yerine getirilemez sorumluluğun yarattığı baskının ağır ağır üzerinden kalktığını, bunun üzerine rahatlayıp yeniden uyuyabildiğini, yepyeni bir yaşama hevesiyle dolduğunu anlatıyor. – Gözünde Würzburg canlanıyor, Dresden, Zürich, Thun Gölü'ndeki küçük ada, hatta Weimar; orada yaşadığı ruhsal özgürlük günleri Berlin'de tekrarlanmayacak.

Birden, kesinlikle olanaksız gördüğü bir şeyi düşünebildiğini anlatıyor: Mutluluk çiçeğini karşısına çıkan her yerde koparmalıydı. Böylece kendisine yeni bir vatan aramaya karar vermişti ve o geceyi asla unutmayacaktı...

Kleist aniden susuyor, dili tutuluyor. Günderrode, adamın içini gereğinden fazla başkalarına açmasını engellemek için konuşma organı kendiliğinden engellendi sanki, diye düşünüyor.

Kendini frenleyen aşırılık; insanoğlu nelere katlanmak zorunda kalıyor! Günderrode ilgi duyuyor Kleist'a, acımıyor. İnsanların içini okumak genelde çok kolay, sıkılıyor bundan.

O gece aylardan aralıktı, diye düşünüyor Kleist, İsviçre'ye gelmiş, yeni vatanının toprağına ayak basmıştım. Usul usul bir yağmur vardı. Gözüm, bulutların arasında yıldızları aradı. Yakınlar ve uzaklar zifiri karanlıktı. Başka bir yaşama girmiş gibi hissetmiştim.

Çevresindekiler onu zorlamıyor, bekliyor. Verdiği arayı yeterince uzun bulan Saray Danışmanı usulca soruyor: Sonra? Sonra mı? diye çıkışıyor Kleist. Tahmin edemiyor musu-

nuz? Aradığımı hiçbir yerde bulamadım.
Yani? Merten ısrarlı.
Kleist susuyor.
Evet, diyor Merten, anladım sanırım. Ancak, diye devam ediyor, çoğunluğun ölçülerine yanaşmayan biri, herkesin; çiftçinin, işadamının, soylunun ve şairin beklentisini karşılamak zorunda olan devlete kendi sıra dışı amaçlarını nasıl dayatabilir, yaşama yönelttiği yüksek taleplerini topluma nasıl sunabilir?
Sanki Kleist bu konuya kafa yormaktan tükenmemişti! Peki, diyor sertçe. Devlet, kendisine yönelttiğim taleplerimi geri çevirsin. O zaman çiftçinin, işadamının beklentilerini karşılayacağına ve bizim daha üstün amaçlarımızı kendi çıkarlarına alet etmeyeceğine beni ikna etsin. Çoğunluk, diyor. Amaçlarımı ve görüşlerimi sahte tavırla onlara mı mal edeyim? Ve en önemlisi: Çoğunluğa gerçekte neyin faydalı olduğu sorusu var. Ama bu soruyu soran yok. Prusya'da yok.
Yahu, Kleist! diye sesleniyor Savigny. İşi nerelere vardırdınız!
Ama doğru, diyor Kleist. İnsanların saygıdeğer dediği bazı şeyleri ben öyle algılamıyorum. Onların değersiz gördüğü pek çok şey de bana öyle gelmiyor. Göğsümde taşıdığım, herkesin karşı çıktığı bir içsel kuralım var benim, bir kral bile imzalamış olsa gözlerinde değeri yok.
Aman Tanrım, diye haykırıyor Savigny. Askeri emir gibi sıraladınız. Çekinmiyor musunuz peki? Korkmuyor musunuz?
Buna diyecek bir şey yok. Korku. Ah bilseydin dostum: Adını koyamadığım korku. Bazen, bu korkuya bir ad bulmak için dünyaya geldiğimi düşünüyorum. Ama yaklaştım, çok yaklaştım. Ona kendi içimde pusu kurmalıyım. Saray Danışmanı'nın akılsız köpeğinin kendi kuyruğunu yakalaması

gibi, kendimi yakalamanın kaderim olduğunu söylesem, yüzleri ne hal alırdı! İnsanlar mutsuz birinin mutsuzluğunu asla kabul edemezler.

Merten, fikrini söyleme ihtiyacı duyuyor. Eğer kendisini doğru anladıysam, Bay von Kleist bu dünyadaki herhangi bir geleneksel düzene uyum sağlamakta yetersiz olduğunu ifade etmek istiyor.

Kleist, bu gevezelikten artık yorgun düştü. Kesinlikle, diyor. Bu dünyadaki müesseselerin çoğunun kendi anlayışına genelde uymadığını, bu yüzden korunmalarına ve geliştirilmelerine katkıda bulunmasının olanaksız olduğunu belirtiyor. Wedekind, Prusya'dayken bir teknik heyette iş bulma şansının olup olmadığını soruyor.

Struensee yakınlarında evet, oldu. Bana uygundu. Ama Prusya ticaret sisteminin tamamının ordu havasında işlediğini biliyor muydunuz? Hizmetinde çalışacağım bakan benimle bir makinenin etkilerinden konuşurken, rahatlıkla anlatabileceğim teknik özelliklerini kast etmiyordu, onun gözünde makinenin etkileri demek sağlayacağı para demekti!

Joseph Merten buna gülüyor ancak. Ama dostum, bir makinenin teknik etkileri, ekonomik etkiler doğurduğu sürece ilginçtir sadece.

Çılgın olan ben miyim? Yoksa onlar mı? Sokaktaki çocukların benim dünyadan bihaberliğimle alay etmelerine kadar varacak bu iş. "Gerçek" sözcüğünü ağzıma almaya cesaret bile edemez oldum.

Durum anlattığınız gibiyse eğer: Bilginin yayılması için devlet bu kurumlara neden milyonlar harcıyor peki? Gerçek uğruna mı yapıyor bunu? Devlet için mi? Bir devlet, yüzdelere göre hesap yapmak dışında başka bir avantaj bilmez. Gerçeği de ihtiyacı kadar öğrenmek ister sadece. Uygulamak ister çünkü. Nerede peki? Sanatta ve ticarette. Gelgelelim sanat, bazı askeri hareketler gibi zorlamaya gelmez.

Sanat ve bilim kendi işini kendi göremezse, kral bile ayağa kaldıramaz onları. Krallardan tek istedikleri yollarına engel olunmamasıdır.

Nasıl düşünceler bunlar böyle, Kleist! Brentano şaşkın. Berlin'inizde bunları kime güvenip emanet edeceksiniz!

Kimseye, diyor Kleist. Tanrı'nın tek bir kuluna bile. Entrikadan ve kurnazlıktan pek anlamadığım için susmayı öğrendim. Ağır ancak karşılıksız bırakmayan bir sanat. Denemenizi öneririm. Korsikalı kapının önünde duruyor.

Yersiz bir söz, ama endişeye yol açmamalı. Saray Danışmanı hemen araya giriyor: Bu durumda varlıklı biriyle evlenmekten başka çareniz kalmıyor, Kleist!

Ne demezsiniz! Ne yazık ki markilik büyük ölçüde yoksullaştı, bu da benim şanssızlığım işte. Ne olacak şimdi? Zar atacağız. Fransa ya da Prusya. Bir görev ya da edebiyat. Alçalma ve mütevazı bir hayat ya da açıkça yoksulluk ve yıkılmamış benlik duygusu.

Bu sözler ciddiye alınacak gibi değil. Gülüşüyorlar, el kol hareketleri yaparak kadınların yanına gidiyorlar. Savigny, Kleist'ın kolunu tutuyor. Özel hayatınıza karışmış gibi olmayayım, Kleist, diyor. Bence durumunuzu, sizi yıkmaya yetecek umutsuzluk düzeyinden çok daha beter görüyorsunuz.

Acı çekmekten zevk almak mı? Bir bu eksikti. Sevincin keyfine varmayı nasıl iple çektiğini bir bilebilselerdi. Neşeli insanlar arasında onlardan biri olarak yaşamayı, onu yıkmadan karnını doyuran bir işle uğraşmayı ne çok isterdi oysa. Ama bu basit mutluluğu dünyanın hiçbir yerinde bulamayacağını bu adam nereden bilecekti.

Kapatalım bu konuyu, dedi Savigny'ye. Davranışım için kusura bakmayın. Tanrı biliyor, inanın bana, ben de biliyorum ki insanın bazen hem başkalarına hem de kendine haksızlık etmekten başka çaresi kalmıyor. Dünya düzeni deyip kabullenmek gerekiyor herhalde.

Pencereden süzülen ılık ikindi güneşinin ışığında yeniden büyük masanın çevresinde toplanıldı.
Günderrode, açık havaya çıkmanın özlemi içinde, Bettine'yle yaptıkları sohbet sırasında fark ettiklerini içine sindirmek istiyor, ama Lisette onu kenara çekiyor. Lisette akıllı, kültürlü, Latin dilleri biliyor, botanik eğitimi görmüş, şiire meraklı, gözü sadece kocası Nees von Esenbeck'i, şu çelimsiz ve neşeli adamı görüyor ve onun hastalıklı halinden dolayı sürekli kendini şiddetle suçluyor ve üzüntü duyuyor.
Günderrode'ye, Bettine'yle herkesin gözü önünde gizli saklı konuşmasını uygunsuz bulduğunu çekinmeden söylüyor.
Kıskançlık mı? Ağlıyor musun? Lisette! Mutlu bildiğim bir kadın varsa, o da sendin.
Lisette ısrarlı, Nees'le ilgili olduğu sürece öyle de zaten. Ama burjuvazi koşullarının bir kadını mutsuz ettiği de bir gerçek. Baskılanan tutkular...
O nasıl söz öyle? Günderrode şaşırıyor. Tanıyamamışlar birbirlerini.
Lisette, bir zamanlar aralarında geçen her şeyi unutmakla suçluyor onu. Günderrode'nin manastırdaki odasında sık sık samimi bir şekilde oturmalarını, önemsiz bir ziyaretçiden kaçıp yurdun arka kapısında Günderrode'yi beklemesini anımsatıyor; sanki sevgilinmişim ve ilişkimiz varmış gibiydi, Lina... Sen dışarı çıktığında öpüşmelerimizi... Ufuktaki hilal dışında her yer zifiri karanlıktı ve yaseminler mis gibi kokardı.
Günderrode anımsamıyor ama susuyor. Yıllar saydamlaşmış gibi genç ve yaşlı Lisette'yi sanki yan yana dururken görüyor, birinin diğerinden haberi yok. Değişime karşı konulamıyor ve ben bunu yaşamak istemiyorum, diye düşünüyor.
Bir anlık yakınlık duygusu geçip gitti işte. Lisette, yakın dostları arasında bile evli bir kadın olduğunu öne çıkar-

mak zorunda. Nees'e gösterdiği ihtimamı abartıyor, hava cereyanı kocasına yaramadığı için pencereyi kapatmalarını rica ediyor. Öne çıkmaya hakkı olmayan kadın, kocasına çocuk muamelesi yaparak bir anlamda öç alıyor. Onunla bunu konuşamam, diye düşünüyor Günderrode, eski açık sözlülüğümüz yok olup gitti. Yakında kibirli olduğumu düşünecek.

İnsanın dostlarını veda bakışlarıyla süzmesi kötü bir alışkanlık; yakında öldüğümüzde arkamızdan birbirlerine söyleyeceklerini düşünmek daha da kötü.

Kibir. Kendine karşı acımasız olan Günderrode suçlamanın, çoğu suçlamalar gibi özü yakalayamamış olsa da saçma olmadığını içinin en derinlerinde biliyor. Evet, kibirli biri o. Az önce Bettine'yle pencere kenarında oturdukları sırada Bettine coşkuyla önemsiz olma halinden konuşurken, Günderrode bu ruhun onun için ne kadar önemli olduğunu, arkadaşının onun için ne kadar önemli olduğunu kavramıştı; böylece eskiden beri aralarına giren o gizli üstünlük duygusunu kendi içinde tekrardan çözüp yok edebilecekti. Önemsizlik! Bettine, eski mektuplarından birinde ilk kez yazdığından beri bu sözcüğün Günderrode'nin aklına nasıl takıldığını bilmiyor. Şimdi keyifle ve biraz da zafer kazanmış bir havada, Lisette'ye, Servière kardeşlere, Gunda'ya ve Sophie'ye, Günderrode'nin onun önemsiz bir müridi olmak istediğini söylüyor. Birbirlerine söz vermişlerdi. Aralarında bir sırdı bu, daha fazla konuşamazdı.

Şimdi Bettine'yi paylamaya başlıyorlar. Bettine'nin kendini artık doğru düzgün bir eğitime vereceği yerde Günderrode'nin planlı bir şekilde bilimle uğraşmasını engellemeyi başaracağını söylüyorlar. Bettine yüzünü buruşturuyor, ama kendini pek savunmuyor. Günderrode'nin aklı hâlâ o sözcükte. Kendine itiraf etmese de önemsediği gizli hayallerinin içine nasıl da sızıyor. Kendinden gizlediği o ağı parçalamaya

nasıl da yarıyor. Yeni şiirlerini ve tiyatro denemelerini başka bir ad altında yayımlayacak, tanınmama isteğinin sesini dinleyecek. Okurların beklentisinden huzurunun kaçtığını hissediyor. Oysa önemsenmek gibi bir derdi olmadığı zaman her şey nasıl kolaylaşıp doğallaşıyor, insanlara nasıl yakın olabiliyor.

Bu akşamüstü, ona verebileceği ne varsa verdi. Şimdi gitmek istiyor Günderrode.

Kleist, üyelerinin sırf görüşlerini onaylatmak için bir araya geldiği bu toplulukları iyi tanıyor. Kadınların eğitimi konusunda kesin ve gerekçeli olduğuna inandığı bir bakış açısı var ve bunu kendi kız kardeşleri ve Zenge ailesinin kadınları üzerinde uygulama fırsatı buldu. Öğretme tutkusunun tadını çıkardı: İnsan, acaba doğru olan her şeyi yapabilir miydi, yoksa yalnızca yaptıklarının doğru olduğu fikriyle yetinmeli miydi?

Bir mantık sorusu. Ey Tanrım! Vaktiyle arkasından gizlice kıkırdadıklarını duymazdan gelmemiş miydi Kleist?

Ne oluyor şimdi? Clemens Brentano gerçekten de bir şiir okumaya hazırlanıyor ve Günderrode kendi üzerinden gerçekleşecek bu eylemden Clemens'i vazgeçiremiyor. Adam, Günderrode'nin kendi dizelerini ona karşı kanıt olarak kullanma peşinde. Topluluğu şair Tian'ın kendi tutarsızlığını kendinin yakaladığına tanıklık etmeye çağırıyor.

İki kişi arasında şiir dilinde bir sohbet, oradakilerin çoğu anlaşılan tanıyor bunu. Violetta adında biri, yakınlıklarından dolayı Narziss diye seslendiği başka birini aşkta sadakatsizlikle suçluyor; bunun üzerine Narziss:

Adına sadakat dediğiniz bence sadakat değil
Sadakatsiz dediğiniz bence sadakatsiz değil!
Yüce yaşamın bir anını paylaşana,
Aşkın içinde mutlulukla oyalanmayı unutmayana,

Bir de yargılayana, hesaplayıp ölçene
Vefasız derim ben, işte ona güvenmem,
Buz gibi bilinciyle içini okur,
Ve senin kendinden geçmenin yargıcı olur.
Ama ben sadığım!
Aşk birliğinde kendimi verdiğim o nesneyle dopdoluyum,
Ve o nesne benim her şeyim, tüm varlığım olacak.

Okuduğu şiirin aleyhine döndüğünü Clemens hissediyor. Sessizlik başkalaştı şimdi. Kleist dikkat kesilmiş. Bu kadın kendini insanların eline teslim etmeyi göze almış. Çılgın olmalı. Hiddetlenince de güzel.

Clemens, diyor Günderrode, kör eleştirmenler karşısında çaresizim. Ancak kasten canımı acıtan dost karşısında ne yapmalıyım?

Clemens kıpkırmızı kesiliyor, özür diliyor ve ilk kez maskesiz kendi oluyor sonunda. Olay yatışmış gibi. Kleist, birbirlerinin sınırlarını karşılıklı böylesine ihlal eden ama yine de düşman kesilmeyen insanların arasına daha önce hiç girmemiş. Gençlik yıllarının bugün utandığı bazı düşlerinin gerçekleşebileceğine dair yeniden canlanan umut: Güvenmek kötü bir şey değil, aşk da hayal değil. Ama yumuşamak istemiyor Kleist. Tesadüfen yanında duran Günderrode'ye, şiirin son dizesini gelecek zaman kipinde yazmış olmasını anlamlı bulduğunu söylüyor. Evet, diyor, Günderrode, haklısınız. Kendim bile şimdi fark ettim.

Clemens şiiri okurken, Günderrode bir bataklık kıyısında bastıkça gömülen çimenler üzerinde yürür gibi hissetmişti kendini. Ayaklarının altındaki zemin, yeterince gergin olmayan bir kulak zarı gibi ansızın esneyip gevşedi. Şiddetli sevinç ve şiddetli korku iç içe geçti. Paniğe kapılan dostları onu sağlam zemine geri çekti; onu düşüncesizlikle suçladılar, o da sustu. Düşüncesiz değil ama kesinlikle meraklı

biri o, ayaklarının altındaki zeminin onu artık taşıyamadığı anı merak ediyor. Amansız, berbat türden ve bizlere haklı olarak yasaklanan bir hırs bu, öyle ki On Emir yanında sönük kalır. Anneyi ve babayı öldürmek: Haince, ama yine de kefareti ödenebilir. Kendini öldürmek: Doğaya aykırı. Günderrode vicdanıyla mücadele ediyor. Direnç gitgide şiddetleniyor.

Ah bir huzura kavuşabilseydik!

Çağının onu yıkmasına insanın göz yumması utanç vericidir, diye düşünüyor Kleist. Neden, şuradaki insanlarla neden yaşayamayacakmışım ki ben?

Bitmek bilmeyen günler vardır. Saat beşi vuruyor, açık havaya çıkmak istiyorlar. Rahatsız edilmeden temiz havada dolaşacağını umduğu için rahat bir nefes alan Kleist, Merten'in sorularından kaçamıyor. Merten basit bir okur, edebiyat konularında yetersiz, ama yine de genç yazarı ilk oyununda izlediği tasarlanmış sistemde yazmaya devam etmemesi konusunda uyarmaktan geri kalmıyor.

Tarzı, Kleist'ta konuşma isteği bırakmıyor. "Schroffensteiner"ı kendinin de modası geçmiş bir oyun olarak gördüğünü söylemeyecek. İnsanların yaşamlarına yön veren ve mantığa aldırmayan tutkularla ilgili bir şeyler geveliyor.

Bunun üzerine Merten gülümsüyor yine. Bayağı tutkuları dizginleyen, mantığı egemenlikten daha yüce bir konuma yerleştiren, bu çağın büyüklüğü değil miydi zaten? – Clemens, bir edebi eserden hesap defteri düzeni ve açıklığı mı bekliyorsunuz, diye soruyor. Merten, tüm masumiyetiyle, neden olmasın, diyor. Bir disiplinde kabul edilmiş kurallar bir diğeri için de neden geçerli olmasındı. Bir konuyu bütün açılardan tartışma zorunluluğu hisseden Kleist, yeniden söz alıyor: Düzen! Evet! Dünya bugün düzenli. Peki hâlâ güzel mi, söyler misiniz bana?

Bu, güzellikten ne anladığınıza bağlıydı. – Adam sadece talep etmiyor, haklı da. Beklentilerin aksine, değerli konuğun tiyatro oyunundan bir cümleyi güzellik kavramının yanıltıcılığının örneği olarak söylüyor: "Ah! – İnsan yaşamında en güzel an, suç işledikten sonraki andır." Bu satırlarda şairin suça neredeyse daveti gizli değil miydi?

Kleist, işadamının kurşuni gözlerine ısrarla bakıyor. Bu gözlerden kıvılcımlar çıkmıyor. Yapılan itirazı donuk bir şekilde gerekçelendiriyor, acaba savunma yapmam şart mı, diye düşünüyor. Böyle avuntulara başvuran şey, sevgidir, diyen kendi sesini duyuyor.

Boş lakırdı hepsi. Neden yaşlı kadınların önünde oturduğu, gevezelik edip örgü ördüğü ahşap evlerin bulunduğu şu dar sokakta sessizce ve dikkatle yürümüyor ki? Neden hep haklı çıkmak zorunda?

Bettine, özgür, sınırsız –ama sorumsuz değil!– yaşam keyfinin, insanoğlunun boyun eğebileceği tek yasa olduğunu söylüyor.

Buna karşın Kleist huzursuz: Hayır. Bilimi küçümsemeye kalkmadan önce kişinin bunlardan nasibini almış olması gerekirdi.

Bilim mi? Yüreklerimizi ve alınlarımızı demirden çemberlerin içine sıkıştırmak için kolları sıvayan bilim mi? Bizlere, sanatın kilitli kapılar önünde kalakalacağı, sanatçının yabancı kabul edileceği demirden bir yüzyıl hazırlayan bilim mi?

Yine hemfikirler. Geriye, birinin gelişmeden söz etmesi kaldı sadece.

Bu rolü Lisette üstleniyor. Rousseau'nun şu ünlü, bilimin ve sanatın gelişmesinin gelenekler üzerindeki etkisi yozlaştırıcı mı, yoksa yararlı mı oldu araştırması.

Hepimiz her şeyi biliyoruz.

Kleist, eylem yerine boş konuşma üzerine kurulu bir çağın vizyonunu tanıyor. Manzara yerini mat beyaz bir ışığa bı-

rakıyor. Ve biz hâlâ öylece oturmuş, geçmiş yüzyılların sloganlarıyla hareket ediyoruz, kılı kırk yarıyoruz, şiddetli yorgunluğumuzla mücadele ediyor ve şunu biliyoruz: Uğrunda yaşadığımız ve uğrunda ölebileceğimiz bu değil. Kanımız akacak ve ne uğruna aktığı bize açıklanmayacak.

İçinde uyanan yırtıcılık Kleist'ı hem ürkütüyor hem mutlu ediyor.

Bilimin ve sanatın yolları ayrıldı, diyor oldukça ağır bir tarzda. Günümüzde medeniyetin gidişatı mantık alanını gitgide genişletmeye, imgelem alanını gitgide daraltmaya yönelik. Sanatın sonunun ne zaman geleceği hesaplanabilir neredeyse.

Nees von Esenbeck, bir doğabilimci olarak saldırıya uğradığı duygusuna kapılıyor, konuşmuyor, ders veriyor: Zamanın ruhunun ve bilimsel ilerlemenin sayın yazarın belki anlaşılır ancak evhamlı feryadını aştığını düşünüyorum. Üzerinize alınmayın, sevgili Kleist. Bana gelince: Bir ya da iki yüzyıl sonra bu dünyada bir kez daha yaşayabilmek ve gelişen bilimin ışığında insanlığın tadını çıkaracağı cenneti andıran koşullardan payımı alabilmek için her şeyimi verirdim.

Bu düşüncenin temelinde bir yanlış var, ancak adını koymak için henüz erken. Nesnelerin birbirleriyle ilişkilerinden değil tek tek disiplinlerden yola çıkıyorsunuz, diyor Kleist. Bütün becerilerimi, bütün güçlerimi, bütün yaşamımı sadece bir böcek türünü tanımak ya da bir bitkinin nesneler arasındaki yerini belirlemek için mi harcayayım? İnsanlık, Vaat Edilmiş Topraklar'a ulaşabilmek için bu ıssızlıktan geçmek zorunda mı? İnanamıyorum buna. Ah, bu muazzam taraflılık ne üzücü!

Siz ne öneriyorsunuz? –Savigny'nin beklenen sesi.– Bütün laboratuvarların kapatılmasını mı? Araştırmaların ilerlemesine yarayan araçların geliştirilmesinin yasaklanmasını mı? En yüce dürtümüz olan merakın önlenmesini mi?

Savigny'nin, diyor Günderrode, Savigny'nin her şey için bir "ya/ya da"sı vardır. Bilmelisiniz ki Kleist, onun kafası eril işler. Tek bir merak tanır: Tartışılmaz, tutarlı ve çözülebilir olana merak duyar.

Kadın. İnsanlığın yozlaşmasına zemin hazırlayan korkunç çelişkiden sanki haberi varmış gibi. Çatlağı yadsımayıp, buna katlanacak gücü kendinde bulabilecekmiş gibi.

Ama şairin işi, insanların umudunu yok etmek değildir, diye aradan sesleniyor Merten.

Tanrım, Bay Merten, bakın bunda haklısınız. Hayallerimizin yönetimi şairlerin eline verilmiş.

Şimdi Kleist'ın alaycı olduğunu düşünecekler. Bu işin sonu nereye varacak? İnsanoğlunun karşı konulamaz bir aydınlanma gereksinimi var, çünkü aydınlanmazsa hayvandan pek farkı kalmıyor. Ne var ki bilgi âlemine girdiğimiz an kötü bir sihir, bilgilerimizden yararlanmamızı adeta aleyhimize çeviriyor. Sonuçta aydınlanır ya da bilgisiz kalırız, yani bu süreçte kazandığımız kadar kaybederiz.

Siz ne dersiniz?

Kleist, Günderrode'ye yanıt veriyor: Bu durumda insanoğlu tıpkı İksion gibi yarı yolu katettiğinde yeniden uçuruma yuvarlanan bir tekerleği yuvarlayarak dağa çıkarmaya lanetli. İnsanoğlunu yöneten irade nasıl da akıl almaz. Tanrı bu varlıklardan sorumluluk talep edebilir mi?

Kleist, konuşmalardan oldukça gerilmiş bir halde –soğukkanlılığını ne de çabuk kaybediyor!– yumruklarını başına vurarak Saray Danışmanı'na şöyle diyor: Evet, evet, evet! Hata muhtemelen bunun içinde. Doğa beynimi hatalı yaratacak kadar zalim davrandı, ruhumun girdiği her yolda divanelik ona karşıdan sırıtıyor. Wedekind, eğer gerçekten doktorsanız, açın bu kafatasını! Hatanın nerede olduğunu bulun. Elinize neşterinizi alın ve bu bozuk yeri eliniz titremeden kesip çıkarın. Aile bireylerimin yüzlerinde okuduk-

larım gerçek olabilir: Kazaya uğramış bir deha, bir tür canavar olduğum yazıyor orada. Doktor, yalvarıyorum size: Bu talihsizliği ameliyatla çıkarın içimden. İyileşen hiçbir hastanız size benden daha fazla minnet duymayacaktır.
Günderrode, Wedekind'in tuhaf bir sesle, yahu siz neler düşünüyorsunuz, dediğini duyuyor.
Bunun üzerine Kleist, sakin ama bitkin: Düşünülebilir olan, düşünülmelidir. Sizin görüşünüz de bu yönde değil mi, Sayın Saray Danışmanı?
Avlulardan, yapılan basit işlerin gürültüleri duyuluyor. Balta darbeleri, kova takırtıları. Caddenin sonundan başlayıp kıyıdaki çayırlara uzanan yolda tavuklar. Zemin, ayaklar altında. Gökyüzü omuzlar üzerinde. Şirin küçük evler, ona karşı bir nebze birbirlerine yaklaşmış. Nesnelerin kumpası. Konuşmak. Konuşmak. Savigny. Şairin yaşamındaki çift anlamlı ve tartışmalı şeyler üzerine. Şairin, dirençler dahil kendi yaşamını icat etmesi yüzünden kendine karşı asla ciddi davranmak zorunda olmadığı konuşuluyor. Yani sadece kendi hayalinin yansımalarıyla yaşadığı...
Kleist, buradaki insanların muhtemelen hiçbirinin dünyayla benden daha içten bir bağı yoktur, diye düşünüyor ama bunu asla dile getirmiyor. Görünüş yanıltıyor. Bunun üzerine Günderrode, sanki ondan yana konuşurmuş gibi şöyle diyor: Kendilerini kendileriyle kandırmayan insanlar, her dönemin hoşnutsuzluğunu dile getirerek, bundan yeni bir şey bulup çıkaracaklardır. Bu yapılmazsa, dünya ilerleyemez bence.
Çağın derinliğini bir yanardağ ağzı olarak görüyorsunuz o halde, diyor Savigny.
Bu tasviri beğendim, diyor Günderrode.
Şimdi grubun başını çeken Clemens arkasına dönüyor: Bu gece düşümde Goethe'yi ölmüş gördüm. Düşümde gözlerim ağlamaktan neredeyse görmez oldu.

Clemens bir düşten değil de, gerçek bir olaydan bahsetmişçesine bir kargaşa başlıyor. Kleist, Goethe'yi düşünde görmek sadece onun hakkıymış gibi –ki hiç olmayan bir şey bu– içini kaplayan kıskançlığı bastırmaya uğraşıyor. Aslında şaşıyor bu duygusuna.

Hâlâ Kleist'ın yanında duran Günderrode, yakınlarda yine "Tasso"yu okumuş. "En derinlerdeki kemiklerimin paramparça olduğunu hissediyorum ve bunu duyumsamak için yaşıyorum."

Evet. Kleist'ın ezberinde de belli dizeler var. Yetenek ve yaşam arasındaki orantı güncel bir konu. Ancak bir kuşkusu olduğunu belirtiyor: Yazar kahramanlarının ilişkilerinden tutarlılığı tamamen çıkarmayı başarmış mıydı acaba?

Ne demek istediği soruluyor.

O güne kadar kimseye açmadığı bir şeyi –nedenini de biliyor– birazdan kadına itiraf edecek.

Tasso'nun sarayla arasının açılmasının bir yanlış anlamaya dayandırılması beni kırıyor. Ya Tasso hükümdara, özellikle de Antonio'ya değil de, aksine onlar ona haksızlık etmişse? Ya talihsizliği hayal değil de gerçek ve kaçınılmazsa? Ya aşırı coşkunluk değil de gerçek koşullara karşı keskin –peki tamam– aşırı keskin sezgisiyle şu sözler ağzından zorla döküldüyse: "Çevremi saran iğrençlikten kaçmak, önümde uzanan uçurumdan kurtulmak için adımımı nereye atsam?" – Gülümsüyorsunuz, Günderrode?

Siz devam edin.

Gizli Danışman'ın tragedyaya önemli bir ilgisi yok bence, sanırım bunun nedenini de biliyorum.

Söyleyin hadi.

O, denge peşinde. Dünyada etkin olan karşıt güçlerin iki mantık dalına ayrıldığını savunuyor ve bunlara iyi ve kötü diyor; sonuç itibarıyla ikisi de insanlığın ilerlemesine katkı sağlamak zorunda.

Ya siz, Kleist?
Ben mi? – Kleist, kendisini onlardan farklı kılan, daima yenik düşürüp, diğerlerini daima karşı çıkılmaz kılacak şeyi ansızın görüyor.
Ben dünyayı iyi ve kötü diye ayıramam; ne iki mantık dalına ne de sağlıklı ve hasta diye ayırabilirim. Dünyayı parçalamak isteseydim, baltayı kendime vurmam gerekirdi; iç dünyamı böler ve iki yarımı iğrenerek bakan halka uzatırdım, böylece burun kıvırmaları için bir nedenleri olurdu: Nerede o temizlik! Evet, sunabileceğim şey kirli. Isırılacak ve yutulacak gibi değil. Kaçılacak gibi, Günderrode.
Kleist birkaç adım sonra eline ince bir dal alıp kuma seri hareketlerle bir şekil çiziyor, saçma bir geometrik tasarım, karmaşık bir mekanizmayı andırıyor. Bu şimdi, diyor, bir trajedi şeması. Hayata geçirildiği taktirde –bu onun önkoşulu– kendini yıkmaya mahkûm edilmiş bu saçma şey hakkında Günderrode'nin görüşünü duymak istiyor.
Daha önce böyle bir şey görmemiş ve üzerinde düşünmemiş olan Günderrode, hemen kavrıyor.
Evet? diye soruyor Kleist. Dudakları titriyor.
Kendiniz biliyorsunuz zaten, diyor kadın. Trajedi değil bu. Lanet.
Yabancıyı sanki tuhaf bir şekilde memnun eden bir cümle. Konuşmadan yürüyorlar. Kleist, Karoline'nin kolunu bir an nazikçe tutuyor. Doğal taşlardan örülmüş alçak bir duvar, arkasında çiçek açma dönemini geride bırakmış elma bahçeleri, uzayıp giden dar üzüm bağları, tüm tınıları ahenk içinde bir dünya. Baş hizasındaki küçücük pencerelerin önünden geçiyorlar. Kırmızı çiçek açmış sardunyalar, büzgülü bembeyaz tüller ardında çözülmez sırlarıyla loş odalar. Arada bir başı boneli, ürkmüş gibi bakan ince solgun bir çehre.
Gizli Danışman, diyor Kleist, hatta Bay Merten da bana yeni çağın eskilere nazaran olumlu yönlerini övüyorlar. An-

cak ben, Günderrode, sanırım ben ve siz, yeni çağın kötülüklerinden acı duyuyoruz.

Çiftliklerden, kiler pencerelerinden yıl boyunca yayılan mayalanma kokuları. Günderrode çok ender şarap içtiğini söylüyor. Bu zevkin bedelini çoğu zaman baş ağrılarıyla ödemek zorunda kalıyor. Kleist'a, yetişkinlerin şu günlerde bağlarda çalıştığını anlatıyor. Yürüyüş yapan bu iki kişinin ardından sadece yaşlılar ve çocuklar bakıyor, şaşkınlık göstermiyorlar. Kıyıdaki çayırlar başlamadan önceki son mülk bir marangozhane. Bembeyaz parlayan tahtalar avluda üst üste yığılmış. Testerenin içe işleyen sesi. Marangoz olma isteğinizi anlayabiliyorum, diyor Günderrode. Akşamları basit bir işten yorgun düşmüş halde insanlarla bir masanın çevresinde oturmak benim de hoşuma giderdi. Sıcaklık. İnsanların yakınlığı.

Kleist, Wedekind'in evinde gördüğü şeyin akşam masa çevresinde toplanmak ya da bir mumun çevresine yaydığı ışık çemberi değil, bir sandalye olduğunu anlatıyor; öyle ki Kleist o gün daha önce bir sandalyeye gerçek anlamda bakmamış gibi hissetmişti. Güzel, sağlam, dayanıklı bir parçaydı. Tabii bunun üzerine, diyor Kleist, becerimi, gücümü ve çabarnı yararları tartışılmaz olan bu möblelerin üretimine harcamak bana çok doğal gelmişti.

Evet, diyor, Günderrode, maruz kaldığımız baskıdan hiç değilse düşünce yoluyla kaçmak istememiz çok anlaşılır bir şey. Gerçek hayatta buna izin verilmiyor.

Yoksa onu yeterince ciddiye almıyor muydu kadın? Ya da çok mu ciddiye alıyordu? Onları, kendini ve onu "biz" dilinde birleştirme hakkını nereden buluyordu peki?

Anlaşılan oradaki herkesi tanıyan ve gruplar arasında gidip gelen Bettine onlara yetişiyor ve muzip bir edayla, üç dilekte bulunmaları istense, ne dilerlerdi, diye soruyor. Günderrode gülüyor: Sana sonra söylerim. – Dilekleri sınırsız, ama şimdi

aklına gelmiyor.
Ya siz, Kleist?
Kleist söylüyor: Özgürlük. Bir şiir. Bir ev.
Bağdaşmazları bağdaştırmak istiyorsunuz.
Evet, diyor Kleist kayıtsızca. Biliyorum.
Bettine, günbatımının olağanüstü güzel olacağında ısrarlı. Elinde gitarla arkasından koştuğu Clemens'i onlara bir şarkı söylemeye zorluyor. Tamam, diyor, Clemens, tek bir şarkı, en yeni şarkısını söyleyecek. Tian'a, güzel şaire adamış. Başlıyor söylemeye:

Tatlı mayıs, çiçekçi çocuk,
Getir kıza çiçeklenen barış dallarını,
Tatlı dille yalvar ona,
Güvenip göğsüne bakmasına
İzin verdiği çiçeği göstersin sana.
Sonra ben kırlardan,
Şirin bir taç toplarım ona,
Çiçeklere konuşmayı öğretirim:
Cezasını ağır çeken suç,
Yerini merhamete bıraksın artık.

Kendi kötü huylarıyla barışık olan Clemens'den bir sihir yayılıyor, oysa bunlardan bilerek vazgeçmediğini Günderrode biliyor. Clemens önünde diz çöküp kıza bir dal uzatıyor; Günderrode hoş görüyor, lütufkâr kraliçeyi oynuyor. Davetliler alkışlıyor, başka şarkılar söylemesini istiyor. Gelin, Kleist, diyor Günderrode, onu kolundan tutup nehrin yukarı kısmına doğru çekiyor, o sırada diğer davetliler sahil yolunun sağ tarafına yöneliyor.
Günderrode yaptığına çok geçmeden pişman oluyor. İçinden gelen dürtüyü bastırması gerekirdi. Hem Kleist da tek başına yürümek isterdi. İstediğinde kendini geri çekmesini

engelleyen terbiyesine lanet ediyor Kleist. Ona başkalarına karşı bir nebze özgürlük kazandırmadıysa Mainz'da geçirdiği o ıssız kış ayları ne işe yaradı?

Günderrode, Kleist'a yanıt verircesine kendine şöyle diyor: Evet, edindiği en ağır deneyim, içimizde sadece yıkılmak isteyenin yıkılabilir olduğu; baştan çıkarılmaya hazır olanın baştan çıkarılabilir olduğu; özgürlüğü becerebilenin özgür olduğu ve bu idrakin konunun sahibinden korkunç bir şekilde gizlendiği, bitkin düştüğümüz savaşların çoğu zaman göstermelik savaşlar olduğuydu.

Kleist'ın içinden, yoksa bunca acıyı basit bir yanılgı yüzünden mi çektim diye geçiyor. Kendine zalimce davranmaya alışkın olduğundan, bu fikir öfkeyle karışık bir sevinçle dolduruyor içini, elinden gelse her alanda peşini bırakmayacak bu duygunun. Fazlaca içselleştirildiği takdirde insanı öldürebilecek bir fikir bu; ama şimdi bu genç kadın karşısında durmuş ona bakıyor, manzaraya ustalıkla yerleştirilmiş, ucuz bir reji, kötü ve sinir bozucu.

Kleist sistemin içyüzünü nasıl anladığını gizlemiyor. Ama sonra, en hafif bir kımıldanmanın bile bir karar gerektirmesinden rahatsız oluyor yine. Gerçek eylemler, akıl süzgecinden geçmeden doğrudan insanın ruhundan taşar, ancak Kleist bunları beceremiyor, bu konuyu bitkin düşünceye kadar Pfuel'le tartışmıştı.

O hiç bitmeyen yorgunluğunun nedenini şimdi ansızın anlıyor. Aklına bir benzetme geliyor: En yüksek kapasitede çalıştırılan ve aynı anda frenine basılan bir makine. Aşınma ciddi boyutta herhalde, hatta kestirilebilir. İnsanın yanlış olduğunu fark ettiği bir düşünce biçimine tekrar tekrar yenilmesi ve arabayı alışılmış yolundan çekip alacak gücü kendinde bulamaması son derece ilginç, diyor Kleist. Dışarıdan gelen bir sarsıntının, kalıplara sıkışıp kalmış bir kafaya bazen yarar sağladığını belirtiyor; böyle bir şey birkaç yıl

önce Butzbach'ta başına gelmişti: Bindiği arabanın atları, arkadan gelen eşeğin anırmasıyla korkup kaçınca, o ve kız kardeşi büyük bir tehlikeyle karşı karşıya kalmıştı.
Butzbach mı? diye soruyor Günderrode. Avucumun içi gibi bilirim orayı. Büyükannem orada yaşardı, ben de onun ölümünden sonra altı ay orada kaldım!
Kleist, kazanın yerini tarif ediyor; Günderrode, Kleist'ın heyecandan fark etmediği ayrıntılar ekliyor. Ama Kleist, son düşüncesi sandığı o kuşkucu düşünceyi hiçbir zaman unutmayacak: İnsan yaşamı bir eşeğin anırmasına mı bağlı?
Sırf Butzbach'ta aklınıza geldi diye sanki düşüncelerinizden sorumluymuşum gibi hissettim şimdi, diyor Günderrode gülerek.
Yaşamımızı yöneten kör tesadüflere kayda değer bir şeyle karşı koyabileceğimize inanıyor musunuz peki, diye soruyor Kleist.
Günderrode, adamdan etkileniyor; onu beğenip beğenmediğini bilmiyor henüz, ama antipati duysa bile hakkında vardığı kanı bozulmazdı: Herkes genç kadını bu yüzden, kendini önyargılarına teslim etmemesi yüzünden soğuk buluyor işte. Ayrıca görüşlerini Bay von Kleist'a dayatmak istemiyor, özellikle ciddileştiğinde ve hiddetlendiğinde –ne bakımdan olduğunu kendi söyleyemese de– tuhaflaşan bu adama yapmayacak bunu. Karşısına neden sıklıkla kendini onlardan üstün hissettiği genç adamların çıktığı konusunu ise Bettine'yle gözden geçirmesi gerekiyor.
Sorunuz, kendinize işkence etmenizden başka işe yaramıyor, Kleist. Eşek anırmış. Atınız kaçmış – iyi, güzel. Benlik duygunuz böylesi bir ölüme isyan ediyor. Bu ölüme rastlantı diyebilir miydiniz? Sizin yol açtığınız bir dizi olayın sonucu gerçekleşmiş olmaz mıydı? Sizi Butzbach'a götüren şey neydi? Aslında isteseniz vazgeçebileceğiniz bu yolculukta aradığınız neydi?

Keskin bir zekâya sahipsiniz, Günderrode. Bu yolculuğun baştan beri tuhaf bir biçimde iki amacı vardı. Bir taraftan düşüncelerimi dağıtmak istiyordum, çünkü Kant felsefesini yakından tanıdıkça tek ve en yüce hedefimin, kendimi bilgilendirme ve gerçeği öğrenme çabamın ulaşılamaz olduğu fikrine kapılmıştım; bir taraftan da bu yolculuğa zorlanmıştım: Kız kardeşim benimle gelmekte ısrar edince, yolculuk hedefi ve nedeni içinde yazılı farklı pasaportlara ihtiyacımız olmuştu. Ne diyebilirdim? Pasaportlarımızda ansızın "Paris" ve şaşkınlık içinde gördüğüm üzere "Matematik ve fen bilimleri öğrenimi" yazıyordu. Bilimden kaçmaktan başka düşüncesi olmayan ben mi? Çok geçmeden çantam Fransa'nın başkentinde yaşayan biliminsanlarına yazılmış tavsiye mektuplarıyla dolmuştu. Düş gördüğümü sanıyordum. Bu yolculuğa çıkmalı mıydım? Hâlâ istekli miydim? Kaçma şansım kalmış mıydı? Böylece özgür kararım el altından değiştirilmişti, içine düştüğüm karmaşadan kendimi kurtaramamış ve olabilecek en çelişkili duygularla arabaya binmiştim.

Bu açıdan bakıldığında, diye içinden ekliyor Kleist, Butzbach'taki olay tamamen temelsiz bir tesadüftü o zaman. Ama kasıtsız ve yanlışlıkla başlattığı, bir insanın boynuna yazgıya bağlı ve zorunlu olarak çeşitli ipliklerden ip örmeyi iyi bilen bu cellat oyununu sonradan takdir ediyor.

Yaşamı, hile yaparken yakalayınca neşeleniyor.

Şimdi yeniden susuyor Kleist. Günderrode, onunla konuşurken hangi konulara değinip değinemeyeceğine karar veremiyor. Wedekind haince fısıldarken kulak misafiri olup öğrendiği Wiesbaden'daki papaz kızından söz etmeyecek tabii. Şu Kleist aşk maceralarıyla pohpohlanmayı seven birine benzemiyor. Olumlu bir özellik yani. Günderrode sıkı öz kontrolünü yorgunluğu ve Savigny'nin varlığı yüzünden gevşetmiş şimdi, neyse ki Kleist hakkında yapılan önemsiz

gevezelik sırasında duyup dikkatini çeken sıradan konuyu anımsıyor.
Duyduğuma göre kardeşiniz hanımefendi girişimci bir hanımmış?
Ne bakımdan?
Bu öfke neyin nesi yine? Neden hâlâ sürüyor? Ama Kleist biliyor, sırf ailesinden söz edilmesi bile hassas noktasını uyarıyor ve ömrünün sonuna kadar da bu böyle devam edecek. Bıçak, bir kez etinin derinlerine inmeye görsün, bir tüy bile değse acıtıyor. Acısını dindirecek şeyi zorla elde edemiyor: Yüreğini vermesini sağlayacak her şeyi –sevgiyi, güveni, korunup kollanmayı, her yönüyle desteklenmeyi– kendilerinde bulduğu kişileri gerektiği gibi onun da sevmesinin ya da kendini suçluluk duygusundan bu yolla kurtarmasının mümkün olmadığını kendine itiraf etmek. Davranışlarım ve duygularım çelişki içinde...
Kız kardeşinizin erkek giysileri içinde size Paris'e kadar eşlik ettiği söyleniyor.
Günderrode'nin soruları ardında saklı olan derin ilgiyi algılayabilecek durumda değil. Bu kız da diğerleri gibi. Varsa yoksa sansasyon. Ulrike, zavallı kızcağız.
Günderrode, Kleist'ın aklından geçenleri yüzünden okuyor ve kızardığını hissediyor. Günderrode hissettiği, Kleist'ın merkezinde Ulrike'nin bulunduğu ve sıklıkla denenmiş küçük oyunu ortaya atarken hak ettiği hoşnutsuzluğu saklamaya çalışmıyor: Ulrike, erkek giysileri giymiş bir kadın olduğunu kimsenin anlamadığı Paris'te, sanatını övdüğü âmâ bir müzisyenin ona "Madam" diye hitap etmesi üzerine salonu kaçarak terk etmek zorunda kalıyor.
Günderrode gülmüyor. Ender kıskançlık duyan biridir o, ama şimdi kıskandı işte.
Kız kardeşinizle tanışmak isterim.
Kleist kestiremiyor: Alınmalı mı şimdi? Günderrode'nin bu isteğinin nedenini öğrenmek istiyor.

Günderrode, sohbet ettiği kişinin dar görüşlü ya da yüce gönüllü olmasına aldırmıyor. Gözlemlerine göre kadınların erkeklere nazaran daha cesur yaşadığını söylüyor. Ne zaman sözünü ettiği cesareti gösteren bir kadının adı geçse onunla tanışma isteği duyuyor. Çünkü gelinen nokta, aralarında uzak mesafeler olsa bile kadınların birbirlerini desteklemek zorunda kaldığıdır, nedeni de erkeklerin bunu artık beceremememesidir.

Kleist, Günderrode'den bunu ayrıntılarıyla açıklamasını istiyor.

Ah, Kleist biliyorsunuz işte. Bize uygun erkekler çaresiz bir çıkmazın içindeler. Sorumluluğunuzda olup birbirleriyle pek bağlantısı bulunmayan işlerin gidişatı yüzünden parçalanıyorsunuz. Biz, insanın bütününün peşindeyiz ama bulamıyoruz.

Adam şimdi susuyor. Bir kadın böyle mi konuşmalı? Yaşamında ilk kez gördüğü şu kadınla onun ve kendi cinsinin yazgısı üzerine konuşmaya onu zorlayan ne? En gizli iç çatışmaları, en utandığı başarısızlığı üzerine neden konuşuyor? Ya dile getirilemeyen konu?

Ulrike konusuna gelince, bütün kadınlar gibi duyarlı olan Fräulein Günderrode, doğru bir içgüdü geliştirmiş olabilir. Kız kardeşinin sıklıkla kanıtladığı cesaretinin, evet coşkunluğunun derinlerine inmekten kaçınıyor Kleist, kaçınmaya da devam edecek. Başka bir şey bilmiyor ve bilmek de istemiyor: Kız kardeşinin ruhunun derinlerinde erkek kardeşi yatıyor; ona annelik yapıyor, mutlak ve sahiplenici bir sevgiyle seviyor onu ve erkek kardeşinin yaşamındaki tek erkek olarak kalmasını istiyor – yoksa kardeşi mi istiyor bunu? Kız kardeşini düşünmüyor mu Kleist? Ya düşünmesi kız kardeşini incitirse? Her şey, kız kardeşin yaptığı ve söylediği neredeyse her şey, kendini erkek kardeşe adamakla yetinen bir kız kardeş fotoğrafına uyuyor. Ne varlıklı,

olağanüstü alımlı, dikkat çekecek kadar hoş ne de kadınsı olan kız kardeşi –şimdi yanında yürüyen kadına hiç benzemiyor mesela– iyi bir evlilik yapmayı pek umut edemez. Ama Kleist'ın bildiği kadarıyla böyle bir umuda hiçbir zaman bel bağlamadı zaten.

Taslağın içine oturmayan bu çözülemez parça hakkında değil konuşarak, bakışarak bile iletişim kuramıyorlar ya da iletişim kurmaları yasak. Ne Kleist tam anlamıyla bir erkek ne de kız kardeşi de tam anlamıyla bir kadın... Ne demek bu? İnsanoğlunun koruması altına aldığı kardeş sevgisi. Derin sessizlikler içinde kanın nelerle uğraştığını kavrayamadan buna katlanması. Kan bağının insanı rahatlatan yanı, düşünülmeyen düşünceler. İnsanın kendini teslim edemediği karşı cinse yönelik şaşkınlığını hafifleten akrabalık.

Kleist, Fräulein von Zenge ile nişanlılık sürecinin –geleneklerin arzulanan güveni!– en iyi gittiği günlerde bile Ulrike'nin bu bağın görünüşte kurulduğu konusunda kendisiyle gizli bir anlaşma içinde olduğuna dair kuşkuya kapılıyor ve haklı gerekçeleri var; Kleist o dönemde hem bundan hem de nişanlısına verdiği sözü yerine getirmesi için Ulrike'nin onu sürekli sıkıştırmasından usanmıştı. Bizi en iyi tanıyan, en hassas yerimizden vurur. Ancak Paris günlerini iyice çekilmez hale getiren ve Kleist'ın kız kardeşine çileden çıkacak kadar sinirlenmesine yol açan bu sıkıştırma değildi; Kleist bu oyunu açık ve sert bir sözle bozamadığı için çılgına dönmüştü.

Ah şu kadınlar!

Az önce düşündüğünüz şeyi önceden bilmiyordunuz, değil mi?

Benimle ne yapmak niyetindesiniz?

Kleist çevresine bakınıyor. Yeşil çayırlar arasında karahindiba sarısı; sarı ve yeşil gibi sözcüklerin gerçek anlamını öğretmek için ressamları getirip bu renkleri göstermek gerekirdi.

Adına sadece çayır denemeyecek kadar örnek bir çayır. Sağ tarafta nehir kıyısındaki söğüt ağaçlarının gümüş parıltısına suyun hareketleri vurmuş. Doğanın kusursuzluğu kendi uyumsuzluğumuzun karşısına dikildiğinde içimizden bir şey bu kusursuzluğa direniyor.

Günderrode elini gözlerine siper ediyor yine. Kleist o an tek başına yürümek istemiyor. Ama sonra yabancısı olmadığı bir duyguyu kadının dile getirmesinden rahatsızlık duyuyor. Günderrode sıklıkla kendinin uzantısı gibi duyumsadığı bu manzaradan daha yoğun, daha güzel ve daha gerçek bir şey olamayacağını söylüyor. Ama manzarayı tuvale gerilmiş bez üzerinde bir çırpıda resme dönüştürebileceğini belirtiyor, sırf alay amacıyla. Bezin yırtılmasından hem korkuyor hem arzuluyor bunu – uykusundan aniden uyandığında bazen bu gürültüyü duyuyor; yarıklar arasından güzelliklerin ardındaki uçuruma baktığımızda, Kleist, işte o zaman gördüğümüz şey; bu manzara karşısında suskun kalırdık.

Perde arkasında yer alan kaldıraçları ve direkleri göstermek gibi hastalıklı bir heves – Kleist bir kadında buna rastlamamıştı henüz.

Kaos feci bir şey, diyor Günderrode, doğadaki ve içimizdeki dağınık öğeler. Davranışlarımıza farkında olduğumuzdan çok daha fazla yön veren barbarca dürtüler. Gerçekten iğrenç – tahmin edebiliyormuş bunu.

Yaşları daha ileri olanlar bu sözcükleri tek bir cümlede asla kullanmazdı.

İkisinin de aklına aynı ad geliyor: Goethe.

En fecisi, diyor Kleist, beni kendime karşı harekete geçmeye zorlayan o içsel emirdir.

Ve Günderrode yanıt olarak bir dize alıntısının nasıl yapıldığını gösteriyor: Beni öldürmesi doğurmam içindir.

Günderrode'nin böyle dizeler yazdığını bilemezdi Kleist.

Günderrode! Geri alın o cümleyi!

Olmaz, Kleist. Sözler geri alınmaz.
Wedekind ne öğütlemişti Kleist'a? Ölçülülük, iç muhakeme, tevazu. Taşkınlık yok. Eller buz kesmeyecek, nabız şakaklarda atmayacak. Şu tatsız tehlike hazzına kapılmak yok. O sınırsız umuda yeniden dönmek yok: Onu olduğu kişi yapan her şey yasak. Kaybettim, Wedekind. Olmaz bu iş.
Günderrode, diyor Kleist, içimizde bu tür cümleler oluşmadan önce duraklamamız gerekmiyor mu?
Evet, diyor kadın. Gerekiyor.
Ee?
Bunu çiğnemek zorundayız.
Neden?
Nedeni bilinmiyor.
Oradan geçtikleri sırada korkunç çığlıklar atarak yüksek bir söğüt ağacından havalanan kuşlar görüyorlar. Kleist irkiliyor. Günderrode, elini onun koluna koyuyor. Kendilerine dokunulmasını istemediklerini ikisi de biliyor. Aynı zamanda dile gelmemesi için baskıladıkları bedenlerine karşı üzüntü ve acıma duyduklarını hissediyorlar; uzuvlarını çok genç yaşta üniformalarla ve cüppelerle dizginledikleri, yönetmelikler adına terbiye ettikleri, kuralları ihlal etmek adına gizli taşkınlıklar yaptıkları için üzgünler.
İnsanın arzularıyla tanışması, giysilerini yırtarak çıkarıp bu çayırda yuvarlanabilmesi için önce kendinden geçmesi gerekir.
Kleist, bir seferinde ölme ihtimali bile yitmişken, berbat bir yol üzerinden, Fransız kıyılarından dönerken, yorgun ve duyuları son derece keskin bir halde, gece yarısı engebeli bir arazide yürüyordu. Vadiye indiğinde tepeler kocaman sıcak hayvanların sırtlarını andırıyordu; Kleist onların soluk aldığını görüyor, hareketsizce duruyor, tabanlarının altında toprağın kalp atışlarını duyuyordu; gökyüzünün manzarasına dayanabilmek için var gücünü topladı, çünkü yıldızlar –diğer zamanlar gördüğü gibi ışık olarak değil– ışıltılı kor-

kunç kütleleriyle üzerine düşecek gibiydi. Kendini gözden çıkarmadan kendinden geçti, uzun süre koştu ve sonunda sağ tarafta üzerine güneş doğmuş bir köy gördü, bir kapıyı çaldı, bir kadın açtı; kadının yüzü mum ışığında Kleist'a güzel göründü, kadın onu içeri aldı, ham ağaçtan masanın üzerine sessizce bir kâse süt bıraktı, sonra ona samandan bir yatak gösterdi; Kleist üzerine uzandı ve iliklerine kadar özgürlük hissetti ki o sözcük bir kez bile aklından geçmemişti. Bütün insanlar gibi onun içinde de olan şeyi, özgürlüğe giden yolu bulması için ona bir kıstas verilmiş, hedeflemesi ve yerine getirmesi için bir vaatte bulunulmuştu; çünkü dileyebildiğimiz şeyler gücümüzün olanakları dahilinde olmalı diye düşündü ya da dünyayı Tanrı değil, şeytan yönetiyor olmalıydı ve şeytan çılgınca bir ruh halindeyken bir hilkat garibesi yaratmıştı; bu hilkat garibesinin yazgısı, yüzü kan ter içindeyken çağın kucağında duran cadı zincirinden kendi felaketini çekip çıkarmaktı.

Kleist, Günderrode'yle göz göze geliyor. Günderrode'nin şiirlerini tanımadığı için üzülüyor şimdi. Bu şiirlerin mutlaklığını kendi şiirleriyle ölçmeye değebilir. Bu göğün altında onu yiyip bitiren dertlerini açabileceği bir insan vardır belki. İnsan başkalarıyla paylaşmadıklarını anlayamıyor zaten.

Goethe, diyor Kleist, söylediklerine kendi de şaşırarak, yanılmıyorsam uzun bir süre hiçbir şiir üretmemişti.

Bunun üzerine Günderrode onu anladığını gösteren bir ifadeyle gülümsüyor.

Bazen diyor, Kleist, onun –doğru sözcüğü hemen bulamadım– hayata yabancı olduğu kuşkusuna düşüyorum.

Neyi kast ediyorsunuz? Sanvitale'nin feryadı gibi bir şey mi? Doğanın, şair Tasso'dan ve devlet adamı Antonio'dan neden tek bir insan yaratmamış olması mı?

Evet, bu! diye haykırıyor Kleist. Buna benzer bir şey. – Epeydir kekelemiyor. – Olanaksızı arzu edilir gibi göstermesiyle olası kılıyor.

Ama Kleist kendi bedeninde denedi bunu.
Bedelini de ödemiş olmalı.
Gözü aşktan kör, kinden kısılmış bu insanla başa çıkabilmek uğruna sayısız saatler harcadı Kleist. Karşısındakinin ona yönelteceği her aşağılamayı önceden hissetti. Dikeni etinin derinlerine batırma çılgınlığı. Ya öteki? Ya varlığım sayesinde tartışılmaz ve hiç zarar görmeden kurtulursa? Çektiğim acıları ona ödetmeyi başaramazsam? Zafer tacını alnından koparıp alacağım.
Boyun eğdiğiniz kıstasların sizi yok etmesinden korkmuyor musunuz?
Bir kadın olarak hırs denen şeyin ne demek olduğunu bilemezsiniz, Günderrode.
Söz, ağızdan çıktı.
Bu insan bana yabancı, diye düşünüyor Günderrode, ama yabancılığı içinde yakın yine de. Hırs, diyor Günderrode, sanki sözcüğün sesini dinler gibi.
Öcü küçümsemeyin, Günderrode. Öcün yaşamınız boyunca peşinizden koşmasını mı istiyorsunuz? İstemek! Beni güldürüyorsunuz.
Bu size vazgeçilemez bir zorunluluk gibi görünüyor. Ben, vazgeçemeyeceğim şeyleri aynı zamanda istemeyi öğrenmeye çalışıyorum.
Ve sahte özgürlüğünüzü bu yolla yaratıyorsunuz.
Sizin gözleminize göre, diyor Günderrode, yetenekli kişinin hırsı koşulların bozulmasıyla, yeteneksiz kişinin hırsı ise bozulmuş benlik duygusuyla bileniyor.
Güzel anlattınız. Peki beni hangi türe dahil ediyorsunuz?
Herkes kendini bilir.
Hayır, Günderrode! Sizce de bazıları kendilerini kandırdıkları için mutsuz olmuyor mu? Ölseler bile bunun farkına varmaktan aciz değiller mi?

Doğru, diyor Günderrode. Bizim körlüğümüz. Yolumuzdan sapmanın bizi nerelere götüreceğini bilememek. Çağın değerimizi bilmemesi yasadır. İçimizden çıkararak ürettiklerimiz acaba çok ileride belli bir değer kazanır mı?

Kleist, bu karanlık rengin yaşamına ne zaman girdiğini ve berrak suyla dolu bir kabın içine siyah mürekkebin yayılması gibi yaşamına ne zaman ve nasıl yayıldığını soruyor kendine. Bir yabancıyı düşünür gibi, subaylık günlerinde pazarları üç arkadaşıyla birlikte Potsdam'dan çıkıp kırsalı dolaştığını ve köy birahanelerinde dans müziği çaldığını anımsıyor. Bunlar adeta başka bir yaşama ait. O günlere dönmeyi arzulayacak gücü bile kalmadı artık. – Çayırların gölgesinde kalan yeşilin kırılmasını aynen onun gibi görebilen ve uzun süre susmayı bilen yanındaki bu kadın, o soruyu üstelememeyi başarır mı acaba? Neredeyse akmayı bırakmış hissi uyandıran nehrin, güneşe açısı sebebiyle sadece o saatlerde yaydığı pırıltıyı o da görüyor mu acaba? Her şeyin bir açıklaması vardır. Kadının yanında yürüdüğü halde, sanki aynı zamanda yüksekçe yerdeki bir gözlemci konumundan bakarcasına kendini ve onu epeyce uzak bir mesafeden Ren kıyısında bir akvarele tema olacak iki tuhaf suret olarak görüyor. Ancak her birinin kendinden, ötekinden ve çevresini saran doğadan soyutlanmasını bir ressam tuvale aktarmayı başarabilir miydi? – Bu hak bize ait, diye düşünüyor Kleist.

Peki Weimar'daki ihtiyarın neden tragedya yazamadığını da biliyor musunuz?

Neden?

Korkuyor bundan. Mesele bu.

Günderrode onaylamıyor, işbirlikçi davranmıyor. O an başka bir şey düşünmüş gibi konuşuyor: Kleist, siz yaşamı tehlikeli boyutta ciddiye alıyorsunuz.

Günderrode, o adam günün birinde benden korkacak.

Bundan rahatsız olacaksınız.
Susuyorlar.
Ya siz, Günderrode? Bu kısıtlanmış varoluşunuzla barışabileceğinize ikna mı ediyorsunuz kendinizi?
Sonra Kleist ürküyor. Bir başkasının yasak alanlarına dair sınırlarını çok uzun zamandır ihlal etmemişti. Kendini tehdit altında hissettiği için mi saldırmak zorunda kalıyor?
"Kırmızı – yaşamın ve ölümün rengi." Kopuk düşünceler. Günderrode, kendini dik ve sert yakalı siyah cüppenin içinde, uzun masanın başında duran en genç konuk olarak görüyor, duaya ve yemeğe başlanması için başrahibenin vereceği işareti bekliyor. Öncesindeki kaskatı olma ve korku hali. Onu sıradan bütün seslerden koruyan ve odasına çekilme, perdeleri kapama, sert ve dar yatağa uzanma vaktinin geldiğini haber veren o ses şimdi kulağında. Gözleri kapalıyken baş ağrısına teslim olmak. Uzuvları soğuk, odada çıt çıkmıyor. Burun direğinde kıpkırmızı, nabız atışlarıyla birlikte titreşen nokta. Hor görülen bedenin kendi içine çekilişi. Bu acılı günlere karşı sahip olduğu bir gizli bilgi var, ancak kullanamayacağını içten içe biliyor; aksi halde bedensel sızının vereceği acıdan çok daha büyük bir acı duyacak: Suçunun nedenini telaffuz etmek. Adını söyleyerek sürgüne yollamak, hatta öldürmek. Derdinin adını kendine açıkladığı gün, son günü olacak.
"Ey koyu kırmızı, sevgim ölümüme kadar sana benzesin..."
Günderrode, konuşmayın! Bağışlayın beni!
Olmaz. Kısıtlanmış bir varoluş bile daha önceden görünmeyen sınırlara kadar esneyebilir. Sadece ruhumuzu veremediğimiz şeyleri yitiririz. Ruh gözü açılmış kişi, kendiyle bağlantılı olup başkalarının göremediği şeyleri görür. Duygularımı harekete geçiren, canlandıran, tatmin eden her şey benim için kutsaldır, bellekte bunlardan geriye hiçbir şey kalmasa bile böyledir.

Bilgelik midir bu, Günderrode? Kendini kısıtlama mıdır? Gerek koşullarından gerekse mizacımdan dolayı hareket tarzıma sizinkine nazaran daha dar sınırlar çizilmiştir, Kleist. Sizin bir denge unsurunuz, şiirleriniz var. Şiirler şanslı insanların lüksüdür.

Ama siz kendinizi bu insanlardan saymıyorsunuz.

Hayır.

Kendini doğrudan şiirle ifade etmek Kleist'ın yoksun olduğu bir şey; duygularını dizelerle ifade etme ihtiyacı, iç dünyasının belli alanlarının önüne yerleştirilmiş kilitleri kıramıyor. Yaşamın tadını çıkarmakta, aşkta ve şiirde Weimarlı ondan daha önde. O ayrıcalıklı biri. –Yoksul bir yetim, garnizon şehri Potsdam'da eğitim kurallarına boyun eğmiş bir teğmen olarak onun için imkânsız bu. Aşağılanmalar ve bunların arasında en dayanılmaz olanı: Başkalarını aşağılamak zorunda bırakılmak. Koşullar; her düş henüz görülmeden kendi imkânsızlığında telef olacak kadar ve düşlerden arta kalanlar, şiirleri yaratan maddeyi çürütecek kadar barbarca ezmemiştir Weimarlı'yı. Cesaret edemiyor.

Bazen, diyor Kleist, –bu kadında onu tamamen savunmasız bırakacak itirafları ağzından mıknatıs gibi çeken bir şey var– bazen doğanın insanoğlunu kadın ve erkek diye ikiye ayırmış olmasına katlanamıyorum.

Siz bunu demek istemiyorsunuz, Kleist. Siz, kadın ve erkeğin sizin içinizde birbirlerine düşmanlık beslediklerini söylemek istiyorsunuz. Benim içimde de bu böyle.

Bu kadın onun hakkında ne biliyor ki! Nereye gidiyoruz biz böyle?

Öngörüde bulunamayız.

Buna gülerim, Günderrode.

Neden?

İnsan neden güler? Neşesinden değil. Yakında, acıdan ağlamaktan da vazgeçecek. Yakında başımıza gelen her şey kar-

şısında şu kahkahayı atacağız. Cehennem kahkahası bize bilmem nereye eşlik edecek.
Ama biz orada olmayacağız, siz ve ben.
Hayır.
Bu akıntının cinsini ve neden böylesine sürükleyici olduğunu bir kavrayabilseydik. Buz kütlesinin kayması gibi bir kayma. Sanki kayan buzlar arasında bir kütlenin üzerinde duruyorum, ortalık zifiri karanlık. Nehir akıyor, nereye doğru aktığını bilmiyorum, kütle bir o yana bir bu yana yatıyor. Ve ben içim dehşet, merak, ölüm korkusu ve huzur isteğiyle dolmuşken dengemi sağlamak için savaşmak zorundayım. Yaşamım boyunca. Ve siz Günderrode, hakkımızda bu hükümleri kimin verdiğini söyleyeceksiniz şimdi bana.
Ellerinde iş aletleriyle yanlarından geçen birkaç kişi dönüp genç kadını kolundan sıkıca tutmuş adama bakıyor. Anlaşılan kadın bu durumda bir uygunsuzluk görmüyor, yardıma ihtiyaç duymuyor, önlerindeki uzun dönüş yolundan çekinmiyor.
Bence yazgının karşısına dikilip yanlış sorular soruyoruz, oysa başımıza gelenleri gizlice tahrik ettiğimiz konusunda kaderle hemfikir olmaya bakmalıyız. Anlıyor musunuz, Kleist? Aksi halde benzer koşullarda herkesin başına aynı şey gelirdi.
Sevgisinden korkulmayacak kadın bu muydu yoksa?
Günderrode karşısına bir gün hakkında hiçbir şey bilmediği birinin çıkmasını istiyor. Hakkında hiçbir şey öğrenemesin ama yeter ki kendini dibine kadar, bütün sınırlarına kadar, hatta daha ötesini tanısın. Sonrası yok. – Günderrode, bu düşüncenin aklına ilk geldiği anı anımsıyor: Savigny arabaya binerken Günderrode onun elini arabanın kapısına sıkıştırdığında; Savigny yola çıktıktan sonra her şey önceden belirlendiği için Günderrode bu vedanın arkasından gele-

cekleri soğukkanlılıkla bir anda önceden gördüğünde, bazı insanların kâhinlik yeteneğini nasıl kazandığını o an kavramıştı: Şiddetli bir acı ya da yoğun bir odaklanma bu insanların ruh dünyasını aydınlatıyordu. Günderrode, olmasını bütün kalbiyle istediğini düşünse de Savigny o dünyada ortaya çıkmamıştı. Gücü ve içtenliği zayıflamaya başlayan bir arzuya yeni gıda ve bağ sunmak Günderrode'nin elindeydi. Oysa o kendini uyuşukluğa varan bir eylemsizliğe teslim etmişti. Geçenlerde, kalabalık bir davetli topluluğuyla birlikte Gunda Brentano ile Carl Savigny'nin düğününe katıldığında şu tuhaf duygudan kendini alamamıştı: Sanki geline daha önce sarılmış, damatla tokalaşmış ve aynı insanlarla birlikte aynı münasebetle daha önce bu masada oturmuştu. – Kendi ve ötekiler arasında yükselen duvarı eritecek kadar ateş çıkarırdı içinden. İçinde yaşamı önceden sezme gücü var – ki bu adı hak ediyor bu duygu. Gün gelecek, kendinden geçerek bu sezginin peşinden gitmekten başka çaresi kalmayacak. Bu yolda öleceğini ve vakit geldiğinde bunu bildiğini unutabileceğini de biliyor. Ölümün onu şaşırtmasını bekliyor.

Bazen, kendimi tamamlayabilmek için bütün insanlığa ihtiyacım var, diye düşünüyorum. Çılgınlığı görüyorsunuz işte. Benim görebildiğim şey, kusur, Kleist.

Kadın acı çekiyor, Kleist'ın hiç kuşkusu yok bundan, ama kadın demek acı demek işte. Kleist, Günderrode'ye çoğu kadından daha ağır acılar çekmeye yatkın olduğunu ve bu konuda kız kardeşine benzediğini açıkça söylüyor. Sonra içinden şöyle geçiriyor: Bu kadının ihtiyaçları karşılanıyor, tabii ne anlama geliyorsa; düşüncelerini gündelik hayatın önemsiz gereksinimlerine yöneltmek zorunda değil. Kadının seçeneğinin olmaması Kleist'a lütuf gibi geliyor. Çünkü bir kadın olarak her şeyi başarmak ya da her şeyi yadsımak gibi bir yasanın baskısı altında değil.

Kleist, tanıdığı bütün devletleri içinden sayıyor, onda zorunluluk halini aldı bu. Bu devletlerin mevcut koşullarının kendi ihtiyaçlarına bütünüyle ters düştüğünü öğrendi artık. Bunları iyi niyetle ve korku dolu bir cesaretle sınamış, sonra tiksinerek reddetmişti. Yeryüzünde beklentilerine uygun bir yaşam sürme umudundan vazgeçince de rahatlamıştı.
Yaşanamayan bir yaşam. Hiçbir yer, hiçbir yerde.
Yerkürenin sıkıntıyla dönüşünü bazen iliklerine kadar hissediyor. Bir gün bu sınırlı kürenin uçlarına savrulacak, o hava akımını şimdiden seziyor. Oysa yanındaki kadın çok olası görünmese de hâlâ seveceği bir adam bulabilir kendine, mütevazı bir evde çevresi çocuklarla sarılabilir ve gençlik kuruntularını unutabilir.
Günderrode, sizce her insanın dile getiremediği bir sırrı var mıdır?
Evet, diyor Günderrode. Bu devirde mi? Evet.
Yanıtı elinin altında hazırdı.
Duruyorlar ve yüzlerini birbirlerine dönüyorlar. Her biri ötekinin başının ardında göğü, küçük bulut kümelerini, ikindi vaktinin solgun mavisini görüyor. Birbirlerini açıkça süzüyorlar. Bakışları çıplak. Arada bir dikkatle kendilerini açıyorlar. Önce kadının dudaklarında, sonra adamda beliren gülümseme alaycı. Ciddiyse bile oyun kabul edelim. İkimiz de biliyoruz. Fazla yaklaşma. Uzak da durma. Sakla kendini. Aç. Bildiklerini unut. Aklında tut. Maskeler düşüyor; kabuklar, kabuklar, cila. Çıplak ten. Rol yapmayan yüz hatları. Bu, benim yüzüm. Bu da seninki. Temelden farklı. Temelden benzer. Kadın. Erkek. Lüzumsuz sözler. Her birimiz kendi cinsiyetimiz içinde tutsağız. Çılgınca arzuladığımız dokunuşlar yok. Bizimle birlikte öldürüldü. Dokunuş icat etmek zorunda kaldık. Düşlerde kendini sunuyor bize, ama sahte, korkunç, şeytani. Alacakaranlıkta erkenden uyanınca duyulan korku. Yabancıyız birbirimize, uzağız,

kılık değiştirmeye tutkun. Edindiğimiz yabancı adlar. Yakınmalar boğazımıza geri tıkılmış. Yas tutmak yasak, çünkü kayıplar nerede?

Ben, ben değilim. Sen, sen değilsin. Kimdir biz?

Çok yalnızız. Bizi aykırı yollara fırlatan çılgın maksatlar. Erkek giysileri içinde sevgiliyi izlemek. Zanaatkârlık: Önce kendimize karşı kamuflaj. Ölüme hazır olduğumuzda bile insanların bizde açtığı yaralar sızlıyor; bizi ezmek ya da kenara sıkıştırmak üzere yaklaşan demir levhaların basıncı yavaş yavaş soluğumuzu kesiyor. Soluk soluğa ve korkuyla konuşmayı sürdürmek zorundayız, biliyoruz biz bunu.

Bizi kimsenin duymadığını da biliyoruz. Bize karşı direndiklerini de: Nereye varacaklar böyle? Bizim olduğumuz yere – kim dilerdi bunu onlara? Çünkü biz olduğumuz yeri seçmedik. Çünkü biz bunu değiştiremiyoruz. Çünkü birbirimizi seviyor, birbirimizden nefret ediyoruz.

Zaman arzularımızı doğuruyor ama en arzuladıklarımız olmuyor bunlar.

Bastırılan tutkular.

Özlemini çektiğimiz şeyi beceremiyoruz.

Özlemin gerekçe gerektirmediğini anlamak zorundayız.

Zaman, belli ki nesnelere yeni bir düzen sağlamanın peşinde, bizse bundan eski düzenin yıkıldığını anlayacağız sadece.

Bizi, henüz doğmamış canlıların anlayabileceğini düşünmek.

Dik durmak için savaşmak. Sanki yaptıklarımızın ve yaptırdıklarımızın sonunda bir anlamı varmış gibi.

Nehir şimdi sol tarafta kaldı, kasabaya dönüyorlar. Güneş batmak üzere ama hava hâlâ ılık. Güzel bir akşam; Günderrode hafifçe iç geçiriyor, Kleist güçsüzlük hissinden kurtuldu.

Kleist birazdan evine dönecek; sarayın kuleleri ve bakanlık çatılarının üzerine gerilmiş gibi duran solgun göğün altında,

bakanlık binaları arasında uzanan dümdüz yollarda koşturup duracak, kendini şimdiden çeşitli kılıklarda görüyor. Bazen, sokaktaki yabancıların arasında, bir sekreterin tozlu odasında saatlerce bekledikten sonra, dosyalara gömülmüş çalışırken, sıradan bir sohbet sırasında avazı çıktığı kadar bağırmak için hain bir heves saracak onu. Dişlerini birbirine geçirecek, yumruklarını sıkacak, duygularını bastıracak ve bir dakika sonra alnındaki terleri silecek. Tian adlı bir şair kadını hatırlamayacak bile, onun kitaplarını okumaya karar verdiğini unutmuş olacak. Kadının ölümüyle ilgili kulağına bir söylenti gelecek ve bundan derin ve tuhaf bir biçimde etkilenecek, çünkü kendine vurduğu zincirler yüzünden yürek parçalayıcı gelişmeler eşliğinde yeniden sinir krizi geçirdiğini gizlemeye çalışıyor, onu yıkabilecek bir bağışlanmaya içtenlikle ve minnetle şükrediyor, karın bölgesindeki kronikleşmiş hastalıklı durum yüzünden izin istiyor, çünkü hastalığı ruh sağlığını bozuyor ve büyük bir şans eseri ona verilen bütün görevlerde tuhaf korkular duymasına yol açıyor. Bu nedenle derinden üzülmekle birlikte bundan böyle bu görevleri üstlenemez durumda olduğunu belirtiyor. Günderrode'nin aynı günlerde sevdiği adama yazdıklarını hiçbir zaman öğrenemeyecek: Bizim yazgımız acıklı. Birleşen nehirleri kıskanıyorum. Böyle yaşamaktansa ölmek daha iyi.

Kleist, şimdi bana oyununuzdan söz edin.

Bildiğinizi tahmin ediyorum.

Onu kast etmiyorum. Kimsenin, sizin bile bilmediğiniz oyundan söz ediyorum.

Günderrode, Wieland'dan sonra "Guiscard"ı tanımak isteyen ilk kişi, oysa Kleist bunu unutmaya çalışıyor. Kleist neden savunmaya geçiyordu? Biraz bilgi vermeyi neden reddediyordu?

Bunlar nasıl sorular böyle, Günderrode!

Günderrode gerçek ve sahte duyguları ayırt etmeyi ve sahteleri dikkate alınamayı öğrendiğini söylüyor; hem kendi hem de başkalarının duyguları için geçerli bu.
Onun ketumluğunu sahte diye mi tanımlıyordu Günderrode?
– Kleist keyifleniyor.
Lüzumsuz, diye tanımlıyor Günderrode.
Ama belli şeylerden söz etmek benim için olanaksız.
Göreceğiz bakalım. Günderrode, Kleist'ın böylesine önemsediği bir çalışmayı nedensizce yarıda kestiğine inanmadığını söylüyor. Kleist bu kararı cesur buluyor olsa da, Günderrode nedenini şiddetle merak ediyor.
Birinin bu kadar ileri gitmesini aslında arzu etmişti Kleist.
Günderrode, sıradan bir yenilgiye inanamıyorum, diyor. Sadece yeteneksiz insanlar her şeyi tamamlar. Bazı teslimiyetler direncin büyüklüğünü ortaya koyar. Öyle vakalar vardır ki, haklı çıkmak için tasarının başarısızlığa uğraması zorunludur.
Ne gibi vakalar, diye soruyor Kleist.
Çözümsüz şeylerin biçimi yoktur.
Beni şaşırtıyorsunuz.
Kadın işte, diye düşündünüz.
Kızdınız mı?
Sevgili Kleist, diyor Günderrode, böyle bir sözcük her zaman vardı; hayali acılarımız yüzünden mutsuz olmayı bize çok erken yasaklıyorlar. On yedi yaşında yazgımızı –yani kocamızı– kabullenmeye ve çok uzak görünen bir başkaldırma durumunda alacağımız cezayı tanımaya ve benimsemeye zorlanıyoruz. Erkek olmayı ne çok istedim, kendi kendinize açtığınız gerçek yaraların özlemini ne çok çektim! Harekete geçmek gibi erkekçe sorumluluğumuzun bizi nasıl eksik kıldığını, bizi ya yanlış davranışlara ya da eylemsizliğe ittiğini görmüyor musunuz? Oysa siz kadınlar hiç değilse size tanınmış fikirler dünyasına dalabiliyorsunuz.

Sonuçsuz kalan fikirler. Böylece biz de insanlığın eyleme geçenler ve düşünenler olarak ikiye bölünmesinde rol oynuyoruz. Eylemleri ele geçirenlerin davranışlarında gitgide daha fütursuz olduklarını fark etmiyor muyuz sanıyorsunuz? Eylemsizlerin şiirlerinin, eylemde bulunanların çıkarlarına gitgide daha çok yaradığını görmüyor muyuz? Fiilen hiçbir faaliyette bulunamayanların sızlanan, gündelik işlerin herkesten beklediği en ufak ödünü bile veremeyen kadınlar olarak damgalanmaktan korkmaları gerekmez mi? Yeryüzünde kimsenin yerine getiremeyeceği bir beklentinin çıkmazındaki kadınlar: Eylemci olmak ama kendimiz kalmak! Konuşan kim?

Kleist biliyor şimdi: Prusya'ya gidecek, bir işe girecek ve görevini yerine getirebilmek için elinden ne gelirse yapacak. Kadına karşısında kim var, gösterecek.

Ancak şunu da unutmayın, Günderrode: Zorunlu kabul ettiğimiz çok az şey bile günümüzde "ya hep ya hiç" peşinde olduğumuza dair kötü bir şöhret kazandırıyor bize. Bu noktaya gelindi. Adım adım geriye gidiyoruz.

Olabilir ama bu bizi mazur göstermez. Kendiniz söylediniz: Gizli bir garantiniz olmadan mı yaşıyorsunuz? Çağdaşlar sizi reddediyor olsa da sonraki kuşakların size ihtiyaç duyacağına dair gizli bir umut beslemeden mi? Ayrıca günümüzde şöhrete kavuşmanın özlemini çekmiyor musunuz?

Susun.

Adam yıkılacaklarına kendini hazırladığı halde bir desteğe tutunuyor. Hiçbir hedefine ulaşamayacağının, yani başarısız olacağının bilincinde. Etkisiz biri olarak kenarda kalacağını biliyor. Günün birinde, mevcut düzen içinde kendine bir dayanak sağlamak için harcadığı ısrarlı çabalar anlamını yitirdiğinde, insanların arasında bir yabancı olarak dolaştığında, onu kimse tanımadığında, kuşkusuz başına gelecek horlanmalardan hasta düştüğünde ve en önemli şeyler bile

yankı bulmadığında, işte o zaman acıları üzerinde ve aynı zamanda bunları sonlandırmak için hak kazanacak. Bütün ipler koptuğunda yaşanan o benzersiz duygu.
Uzaklaşıyorsunuz Günderrode. Nereye?
Susmam için izin vermemiş miydiniz?
Duruyorlar, kadın bir söğüde yaslanıyor. Bakışlarını nehre çeviriyorlar. Güneş ateş renginde, batmadan önce karşıdaki ovanın kıyısında ufuk çizgisinden kayıyor. Güneşin birkaç dakika içinde kayboluşuna tanık oluyorlar. Artık ne düşünmek ne de konuşmak gerekiyor.
Neden söz ediyorduk?
Oyununuzdan. Bana açıklama yapacaktınız.
Açıklama! – Şimdi hazır buna Kleist.
Kendi sesini duyuyor: Ününün ve gücünün zirvesine ulaşmış bir adam, Robert Guiscard, Normandiya Dükü ve Normandiya ordusunun kumandanı, adamlarını yok eden ve kendi bedenine de musallat olan vebayla savaşıyor.
Kendi hastalığını inkâr mı ediyor?
Hasta bir komutanın kontrol edemeyeceği orduyu yanıltıyor, vebalılara bakmamak için bütün uyarıları hiçe sayıyor.
Napoléon'un Akka'da yaptığı gibi mi?
Gülümsüyor mu yoksa Günderrode?
Ah, o canavar, diyor Kleist. Her türlü itiraza direnci olduğunu sanan canavar.
Ve hâlâ da öyle olan – ama sizin Guiscard farklı.
Günderrode! Guiscard dökme bir adam! Aklının emirleriyle yönetiliyor!
Napoléon da öyle.
Saplantılı herif! Hükmetme hırsı onu yiyip bitiriyor. Oysa Guiscard kendi dışında bir amaç uğruna, Yunan toprakları üzerinde bir Normandiya devleti kurmak uğruna kendine hükmediyor.
Hangi hakla?

Onu bir kehanet yönlendiriyor. Konstantinopolis önüne gelmiş, geri çekilecek gücü yok. Her şeyini bu hamleye yatırmış, arkasında bıraktığı köprüleri yakmış. Bunun ne demek olduğunu anlamıyor musunuz?
Kadın neden susuyor?
Kehanetin ne olduğunu öğrenmek istiyor Günderrode.
Konuya değinecektim zaten. Tarihte yaşamış ve hayatını Korfu Adası'nda kaybetmiş olan Guiscard'a yaşamının Kudüs'te son bulacağı bildirilmişti; ancak kendini güvende sandığı yerde eskiden Kudüs adında bir şehir olduğunu çok geç öğrenmişti. Kehanet onu zalimce yanıltmıştı.
Böylece onu oyuna getiren tanrılara lanet okuyarak mı öldü? Ya da sadece kendine güvenmek yerine tanrılara güvendiği için kendini mi lanetledi? Hataya düşüp aptallık ederek tanrıların sözünü kendi hedeflerinin üstünde tuttuğu, kendini kâh yüceltip kâh küçümsediği için kendine mi sövdü?
Mesele bu zaten, diyor Kleist. Kim bilebilir ki?
Kleist'ın anlamak için yıllarını verdiği şeyi kadın birkaç dakikada kavrıyor: Kleist, imkânsızın uğrunda çalışıp tükenmişti. Eski çağın yasalarına olduğu kadar yeni çağın yasalarına aynı şiddette bağlı olan bu adam, çöküşünü eşit oranlarda tanrıların hainliğine ve kendine borçlu: Tiyatro, böylesi bir kahraman için bir form yaratmadı henüz. Ama önemli olan Kleist'ın şimdi anlaması: Kendinin ve en kötü düşmanının foyasını ortaya çıkarma isteği, çözümsüz bir niyet. Konu dehşetli, bu uğurda yenilgiye uğramak bir yüzkarası değil.
Kleist mizacının dermansız yanından arınmak istiyor.
Vazgeçemediğim için şiir yazıyorum.
Hölderlin dünyanın onu mahvetmemesi için uzlaşmacı bir öneride bulunuyor: Şair delidir.
Sizin öneriniz nedir, Günderrode? Beni sevin mi?

Ya sizinki? Beni yok edin mi?
Ah, Günderrode! Kendimize karşı bütünüyle dürüst olabilsek.
Elimizde değil bu.
Sıklıkla şöyle düşünüyorum: Doğanın yarattığı ve bizim yıkmak zorunda kaldığımız ilk kusursuz durumdan bizim kendimize görev bildiğimiz düzen yardımıyla şu ikinci kusursuz durum doğmasaydı, ne olurdu?
Umutlanırnaktan vazgeçtiğimizde korktuğumuz şeyler mutlaka gerçekleşir.
Konuşmadan yürüyorlar. Günderrode yabancıya göğün batı tarafındaki renk oyununu gösteriyor, pembe ve elma yeşili, doğada pek rastlanmayan bir görüntü. Hava hâlâ aydınlık, sadece serinliyor artık. Günderrode şalını göğsünün üzerinde kavuşturuyor. Sakin. Günün bu saatlerinde çoğunlukla tek başına olmak ve herkes için ölü sayılmak istiyor, ama henüz tanımadığı ve kendisi için yaratacağı o kişi hariç. Üç kişiye bölünüyor, bunlardan biri erkek. Eğer sevgi koşulsuzsa, bu birbirlerinden ayrılmış kişileri birleştirebilir. Yanındaki adamın böyle bir şansı yok. Onun tek bir çabası var, kendiyle bütünleşmek; başka birinin hatırına bu amacından vazgeçemez. Böylece iki kere yalnız, iki kere bağımlı o. Bu insanın hayatı yoluna girmez, ister bir deha, ister çağın kusarcasına ürettiği mutsuzlardan biri olsun.
Kleist şimdi aklından geçen dizeyi Günderrode'ye okumayacak: Hiçbir kadın kendi gücüne inanmaz. – Ama bu kadının içinde cinsi kendine inanırnayı başarabilir belki, diye düşünüyor. Bu kadınla sohbet bir erkek olarak onu uyarmıyor, ama duyusal bir sarhoşluğa benziyor.
Günderrode sanki aynı şeyleri düşünmüş gibi konuşuyor şimdi: Anı fark ettiğimizde geçip gitmiş oluyor, haz bilinci daima bellekte yaşıyor.

Ben de, diye düşünüyor Kleist, günün birinde insanların düşüncelerindeki ölü mü olacağım? Ölümsüzlük dedikleri bu mu?

Çağlar arasında şüpheli bir alan var, diye düşünüyor Günderrode, insan burada kolayca yolunu şaşırır ve esrarengiz bir biçimde kaybolur. Korkmuyorum bundan. Yaşam elimizden alındı. Her zaman hazır bulunmam gerekmiyor. O halde kurşun işlemez mi bana?

Günderrode nedensiz gülmeye başlıyor ansızın. Önce sessiz, sonra yüksek sesle ve kahkahalarla gülüyor. Gülmesi Kleist'a bulaşıyor. Gülerken düşmemek için birbirlerine tutunmak zorunda kalıyorlar. Birbirlerine bu dakikada olduğu kadar yaklaşmamışlardı hiç.

İnsanlar, hainlikten ya da akılsızlıktan, umursamazlıktan ya da korkudan kendi türlerinin belli örneklerini yok etmek zorunda kaldıklarında, yok edilmek için mutlaka inanılmaz bir beceri ortaya koyarız. İnsanları sevme ve kendimizden nefret etmeme özgürlüğüdür bu.

Bir taslak olduğumuzu kavramak – belki reddedilmek, belki de yeniden ele alınmak için. Bununla alay etmek insana yakışandır. Tükenmiş ve tüketen. Dikkati, yara gibi açık duran bir esere çekilmiş halde.

Neler söylüyorlar hâlâ, neler düşünüyorlar?

Çok fazla şey biliyoruz. Bizi çılgın sanacaklar. Bizim, insanın kendini mükemmelleştirmek için yaratıldığına dair inancımız tüm zamanların ruhuna kesinlikle ters düşüyor. Dünya en kolay olanı seçmiş: Susuyor.

Işık değişti. Tüm nesneler, ağaçlar bile sivri, çok parlak ve keskin şimdi. Uzaktan sesler duyuyorlar, birileri Kleist'ı çağırıyor. Mainz'a giden araba kalkmak üzereymiş. Günderrode, ona gitmesini işaret ediyor. Bir el hareketiyle vedalaşıyorlar.

Ortalık kararıyor şimdi. Nehrin üzerine son ışık vurmuş. Yolumuza devam edelim, diye düşünüyorlar.
Sonrasını biliyoruz.

Modern Klasikler Dizisi - 165

Christa Wolf 1979 tarihli bu romanında, büyük Alman yazar Heinrich von Kleist ile şair Karoline von Günderrode'yi 1804'te Winkel'da bir toplantıda buluşturur. Yaşadıkları dünyaya katlanamayan bu iki insan, bu hayali buluşmada aralarındaki ruh akrabalığını keşfettikleri derin bir sohbete dalarlar. Wolf giderek rasyonelleşen bir çevrede sanatçının daralan etkinlik alanına odaklanır. Dünyanın gerçekleri karşısında şiirden ve sınırsız hayal gücünden yana tavır alır. Romanın arka planında, Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde rejim muhalifi müzisyen Wolf Biermann'ın sistemi eleştirdiği için 1976'da vatandaşlıktan çıkarılmasıyla alevlenen sanatçının rolüne dair tartışmanın izleri sürülebilir. Yazarın iç monologlar, dolaylı ve dolaysız anlatımların yanı sıra Romantik döneme özgü ifadelerle ördüğü anlatısı, karakterlerin kâh iç âlemine kâh yaşadıkları ortama odaklanır. Roman, Kleist ve Günderrode'nin duygusal açıdan gergin durumuna ilişkin oldukça sahici bir tablo ortaya koyar. Her ikisinin de bu kurgusal karşılaşmadan birkaç yıl sonra, Günderrode'nin 1806'da, Kleist'ın ise 1811'de intihar etmiş olması, anlatıdaki gerilimi daha da artırır.

CHRISTA WOLF (1929-2011): Landsberg an der Warthe kentinde (bugün Polonya topraklarında bulunan Gorzow Wielkopolski) doğan Christa Wolf, Germanistik öğrenimini Jena ve Leipzig'de tamamladı. Berlin Alman Yazarlar Birliği'nde bilimsel danışman olarak çalıştı. *Neue Deutsche Literatur* dergisinde lektör, redaktör, daha sonra da baş redaktör olarak görev aldı. Çağdaş edebiyat antolojilerinin hazırlanmasına katkıda bulundu, sayısız deneme kaleme aldı.1962 yılından itibaren serbest yazar olarak çalışan Wolf'un başlıca eserleri arasında *Der geteilte Himmel* (1963; Bölünmüş Cennet), *Nachdenken über Christa T.* (1968; Christa T.'yi Arayış) ve *Medea. Stimmen* (1996; Medea. Sesler) sayılabilir. Aldığı çeşitli ödüller arasında Heinrich Mann Ödülü (1963), Georg Büchner Ödülü (1980), Geschwister Scholl Ödülü (1987) ve Leipzig'de tüm yapıtları için Alman Kitap Ödülü (2002) de bulunmaktadır.

9 786254 052781

12 TL